

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԶ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՄԱՅԻՍ 23, 1903

ԹԻԻ 21

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Զ. Գ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Ս. ՊԱՐԵԼՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յիսուս Բրիստոս Մեր Տէրը 361. — Տրամաբանութենէ Դաս Մը 363. — Իր Չքաւորութենէն Տալ 364. — Կի-
րակնօրեայ Դպրոց 365. — Այնքապի Մեզ Հոգեւոր Արքեպիսկոս 366. — Մանկական Բնադրներ 367. — Հայ Թեր-
բեր 368. — Չիբապառնուկներու Որդ Եւ Դարման 369. — Մալաքիա Եւ Իւր Եկեղեցին 370. — Շէյխնաբէ 372. —
Բաց Նամակ 372. — Քաղաքական Լուրեր 373.

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ ՄԵՐ ՏԷՐԸ

[Խմբագրական]

8.

Քրիստոսի կրկնակ նպատակն էր մարդիկը շա-
հիլ եւ զԱստուած գոհացնել, Մարդիկ չեն կրնար
բռնի փրկուիլ հոգեւոր կամ այնպիսի կերպով մը
որ իրենք լոկ կրասրական մնան եւ թողուն որ
արտաքին զօրութիւն մը իրենց մէջ փոփոխութիւն
գործէ։ Մեղանչին է ծուռը ընտրել կամաւ, եւ
մեղքէ փրկուիլն է կամաւ առաջնորդուիլ ծուռը ձգե-
լու եւ ուղիղը ընտրելու։ Քրիստոսի նպատակն էր
հրապուրել զմարդիկ որ այս կամաւոր ընտրութիւնն
ընեն, եւ իր հրապուրելու գործիւնը ցոյց տուաւ
սա բառերով, «Երբոր երկրէն բարձրանամ, ամենն
ալ ինծի պիտի քաշեմ»։ Մեր օգտին համար մե-
ծագոյն զոհողութիւններն ընել տալու չափ հզօր
սիրոյ քարշողական զօրութիւնն է այն։ Ուրիշ մը
հոգիին փրկութեան համար կամաւ կրուած նե-
ղութիւնը ուժգին զօրութեամբ իրեն կը քաշէ զայն
որու համար կը կրուի։ Երբ գնահատուի Քրիս-
տոսի ըրածին իրական նշանակութիւնը, ճշմարիտ
սիրաբ կ'ազդողակէ ամօթով եւ սքանչացմամբ,
«Զիս մեղքէս ազատելու համար կրուած ամէն
տանջանք եւ պարտէի կրել, եւ դո՞ւն կը կրես, Տէր
իմ»։ Երբ կը տեսնուի թէ Աստուած, մեղքի դէմ

իր արդար զղուանքին հակառակ, կ'ուզէ որ փըր-
կազործական տանջանքը զոր ինք կը կրէ յանձին
իր Որդւոյն՝ ամէն ուրիշ տանջանքի տեղն անցնի,
միայն ամէնէն կարծր սիրտն է որ կրնայ այսպիսի
սիրոյ եւ այսպիսի արդարութեան քարշողական զօ-
րութեան դիմադրել։ Եւ Քրիստոսի այս զործը
կը գոհացնէ զԱստուած, որ իր արդարութիւնը եւ
իր սէրը կ'ուզէ մարդոց ծանուցանել։ Մարդիկ
չեն ճանչնար զԱստուած։ Անոնք շատ անգամ
սխալ գաղափար կը կազմեն անոր նկարագրին եւ
առ մարդիկ զգացումներուն վրայ։ Աստուծոյ հա-
ճելի չէ իր ձեռաց զործը եւ իր սիրոյ առարկան
եղող արարածներուն այս տգիտութիւնը, եւ Քրիս-
տոսի զործը զԱստուած կը գոհացնէ՝ այս տգիտու-
թիւնը փարատելով։

Աստուծոյ արդարութեան եւ սիրոյ յայտնու-
թիւնը որ Քրիստոսով եղաւ՝ մարդկութեան սահ-
մանի մէջ եղաւ։ Այդ յայտնութեան մէջ մարդ-
կայինը Աստուածային միացաւ, եւ Յիսուս Քրիս-
տոս միակ մարդն էր որ կրնար այսպէս Աստուծոյ
հետ միանալ այս մեծ զործին մէջ։ Ինք ճշմար-
տապէս մարդ էր, ունենալով մարդկային փորձա-
ռութիւններ եւ մարդկային նեղութիւններ ու

տրտմութիւններ : Բայց միակ ընդունելի մարդն էր Աստուծոյ հետ անընդհատ հաղորդութիւն պահող եւ միեւնոյն ժամանակ մարդու հանդէպ տածող անձնուրաց, փրկարար սիրոյ այն զգացումը, որ հաճելի էր Աստուծոյ : Թէպէտ կը դատապարտէր մեղքը ինչպէս իր Աստուածային Հայրը կը դատապարտէր, իր առ մարդիկ կարեկցութենէն զրգուած աղօթեց իր սպանիչներուն համար, «Հայր, թողութիւն տուր ատոնց» :

Այս ընդունելի մարդուն անձովը կատարուեցաւ Աստուածայայտնութեան գործը : Քրիստոս, մեղքէ անարատ եւ մարդկային հոգիներու փրկութեան համար Աստուածային սիրոյ նպատակին լիովին համակիր ըլլալով, յանձն առաւ ընել եւ կրել ամէն ինչ որ այդ գործը պահանջէր : Կեանքի թէ մահուան մէջ՝ ամէն բան յանձն առնելով Աստուծոյ կամքին յօժար կատարողն եղաւ : Մարդոց հոգիները փրկելու անձնուրաց սիրոյ ոգին չառաջնորդեց զայն մեծ գործի մը միայն, այլ անոր ամբողջ կեանքը ոգեւորեց : Այս ոգին պսակուեցաւ անոր մահուամբ ի խաչին : Որովհետեւ Քրիստոս մարդկային էր, մահ վիճակեցաւ անոր : Բայց ան չսպասեց որ բնականապէս իր վրայ գար մահը, այլ ինք իր կեանքը դրաւ : Դրաւ իբրեւ Հովիւ Բարի : Հովիւը որ իր կեանքը ճկատեր, այլ ամէն վտանգի կ'ենթարկէ եւ, եթէ հարկ ըլլայ, կը զոհէ զայն, Քրիստոսի խորհրդանշին է : Վերապահումն ինչ է, չզրիտցաւ Քրիստոս : անոր համար գոյութիւն չունէր այդ : Եւ երբ մեռնիլ հարկ եղաւ իր նպատակին համար, հաւանեցաւ մեռնիլ : «Մէկը չկրնար աւելի մեծ բան մը ընել քան մեռնիլ, իրաց առեալ մեռնիլ ամէնէն մթին եւ ամէնէն ցաւազդին մահով՝ որով ան մեռաւ» :

Խաչին վրայ մահէ աւելի մթին փորձառութիւններ վիճակեցան մեր Տէրով եւ մենք զանոնք չենք կարող լիովին ըմբռնել : Ան այնքան խորապէս զգաց իր միութիւնը մեղսւոր մարդկութեան հետ որ Աստուծոյ հետ իր միութեան զգացումը կորսնցնելով աղաղակեց տաղնապով, «Աստուած իմ, Աստուած իմ, ինչո՞ւ զիս թողուցիր» : «Բայց նոյն իսկ հոս, մարմնական այս տաղնապին, մտային այս տաղնապանքին, հոգեւոր այս թաղծութեան մէջ, անոր հոգին ամենայն սրբութեամբ եւ հաւատարմութեամբ ամրապէս փարեցաւ Աստուծոյ : Մինչեւ ի մահ հաւատարիմ եղաւ՝ հոգեւով փարելով Հօրը, զոր չէր կրնար տեսնել, եւ այս անխախտ հաւատարմութեան շնորհիւ իր պատարագն ընդունելի եւ հաճելի եղաւ Աստուծոյ» :

Այս պատարագը, կ'ըսէ Տր. Բլարք, չեղաւ

մասնագիտական ուէէ իմաստով մեր տեղը կամ «փոխան մեր» : Այլ եղաւ ամբողջովին մեզի համար, մեր օգտին համար : Եթէ հովիւը, ոչխարները պաշտպանելու միջոցին, իր կեանքը զնէ անոնց համար, կրնայ ճշմարտապէս ըսուիլ թէ իր կեանքը անոնց կեանքին տեղը տրուեցաւ : Այսպէս մեռաւ Քրիստոս մեր տեղը : Բայց չկրեց նոյն չարիքները զորոնք մեղքը բնականապէս կը բերէ մեղաւորին վրայ, քանզի այս անկարելի է : Բայ ի մեղաւորէն ոչ ոք կարող է կրել զայն : Քրիստոս ամօթի, խղճի խայթի եւ իր անձին դէմ դատապարտութեան զգացումներ չէր կրնար ունենալ : Եւ սակայն Քրիստոս մեռաւ «մեզի համար» եւ «մեր մեղքերուն համար» : Մեր մեղքերը եղան անոր մահուան պատճառ, եւ մեր մեղքերը վերացնելու համար կրեց ան իր չարչարանքները : Իր մահը անհրաժեշտ եղաւ մեր հոգեւոր փրկութեան համար, վասն զի ուրիշ ոչ մէկ բանով կարելի էր ըստ բաւականին յայտնել թէ Աստուած ինչպէս կը դատապարտէ մեղքը եւ թէ ինչ փրկարար սէր ունի :

Ասկէ կը տեսնենք թէ ինչ իմաստով փոխանորդական էին Քրիստոսի չարչարանքները եւ մահը : Ունէին անոնք փոխանորդական այն հանգամանքը, որ համակրանքի խորութենէ եւ սիրոյ սաստկութենէ կու գայ : Սէրը բնութեամբ փոխանորդող է : Ուրիշի մը վիճակին կը կարեկցի եւ ըստ կարի անոր օգտին համար : Կ'ըսէ, «Բեռդ ես կրեմ» : Կ'ուզէ որ ուրիշի մը «խաղաղութեան պատիժը» իր վրայ ըլլայ, որ իր վերքերով ուրիշ մը բժշկուի (Ես. ԾԳ. 5) : Այսպիսի էր զՔրիստոս ոգեւորող սէրը, բայց Աստուածային եւ անսահման սէր էր : «Անոր չարչարանքներուն փոխանորդական հանգամանքը այն տեսակէն է որ հնարաւոր է իր սիրովը սիրող ամէն անձի, բայց անոր աստիճանը անհասանելի է» :

Քրիստոսի չարչարանքներուն լրումը անոր մահն եղաւ : Անոր համար է որ կ'ըսուի, «Անոր մահը, անոր արիւնը, անոր խաչը փրկեց մեզ» : Այսպիսի խօսքերու մէջ անոր մահը եւ անոր խաչը ասացուածները կը նշանակեն անոր անձնազոհութեան գործին ամբողջութիւնը բոլոր իր իմաստով ու զօրութեամբ :

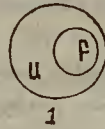
Ահա կը տեսնենք թէ ինչո՞ւ Քրիստոսի պատարագը մարդոց ամէն ուրիշ պատարագներուն տեղը կը բռնէ : Աստուած մարդոց պատարագներուն պէտք չունի իր քաղցրութիւնը ցոյց տալու համար : Քրիստոսի մարդեղութիւնը եւ մահը ցոյց կու տան թէ Աստուծոյ առ մարդիկ սէրը այնքան

մեծ է որ մենք չենք կարող չափել դայն : Աստուած մեր ընծաներով ողորդելու սպասող Հայր մը չէ, այլ մեզի հետ հաշտուելու տենչացող Հայր մ'է եւ պատրաստ՝ այդ նպատակով մեծ զոհողութիւն ընելու : Կը ցուցնէ իրեն ընդունելի պատարագին տեսակն ալ, որ է մեր անձը իրեն նուիրել կամ զոհել, խոստովանելով մեղքին չարութիւնը եւ բոլոր սրտով ու բոլոր զօրութեամբ աշխատելով մեղքը վտարել մեր սիրտերէն եւ ուրիշներու սիրտերէն :

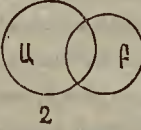
ՏՐԱՄԱՐԱՆՈՒԹԵՆԷ ԴԱՍ ՄԸ
(Յ. Գ. Գ.)

Տրամաբանութիւնը խորհելու օրէնքներուն վրայ ծառող դիտութիւնն է : Իսկ խորհիլն է տեսակ մը ծանօթութիւն որ զգայարաններու միջոցաւ ստացուածներէն երկու կերպով կը զանազանի : Նախ, զգայարաններու միջոցաւ ստացուածը ուղղակի ըմբռնում է, իսկ մտածութեամբ ստացուածը անուղղակի է : Դիմացս թուղթ մը կայ, զոր աչքովս կը տեսնեմ, ձեռքովս կը չօշափեմ : ասիկա ուղղակի ըմբռնում է : Բայց սա դրամարկդին մէջ ստակ ունէի, հիմա չկայ : զանկա գողցած է մէկը : այս՝ խորհելու միջոցաւ հանուած եզրակացութիւնն է, ուստի անուղղակի ըմբռնում է : Երկրորդ, խորհուրդը ընդհանուր գաղափարներու միջոցաւ ըմբռնում է : Բայց ի՞նչ է ընդհանուր գաղափարը : Զգայարաններու միջոցաւ տեսնուած եւ ըմբռնուած իրեր, իրենց այն յատկութիւններուն նայելով որ նման են, եթէ հաւաքենք եւ ամէնուն միանգամայն անուն մը տանք, այնուհետեւ այդ ջոկը կազմող իրերը այդ անունով կը մտածենք, եւ այդ անունը ընդհանուր գաղափար կը կոչուի : Օրինակի աղազաւ : պարտէզին մէջ իրարու նման կարգ մը բաներ կը տեսնեմ : ասոնք իրենց ձեւերով, տերեւներով եւ իրենց վրայի պտուղներով կը նմանին իրարու : Եւ, այլեւս փոխանակ զանոնք զատ զատ խորհելու, ամէնը մէկանց կը խորհիմ եւ խնձորենի կ'ըսեմ : Եւ երբ «խնձորենի» կ'ըսեմ, ուրիշ բան միտքս չեմ բերեր, այլ այսինչ ձեւով այսինչ գոյնով, այսինչ տեսակ պտուղ բերող բոլոր ծառերը կ'ըմբռնեմ : Արդ, «խնձորենի» ընդհանուր գաղափար է : Մարդ, գիրք, ստակ, խաղող, ընտանիք, դպրոց, կտաւ, ձի, եւն. ընդհանուր գաղափարներ են : Եւ ահա եզրակացութիւն կոչուածը այս ընդհանուր գաղափարներէն կը հանուի : Բայց խորհելու ատեն ընդհանուր գաղափարներու նկատմամբ հետագայ ճշմարտութիւնը չատ կարեւոր է : Մեր խօսքերուն մէջ գաղափարները մերթ մասամբ մերթ ամբողջովին կ'առնենք : Օրինակի համար : երբ

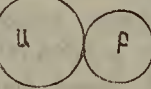
ըսենք, «Կան խնձորենիներ որոնց բունը փտած է», հոս «խնձորենի» գաղափարը մասամբ կ'առնենք : Երբ ըսենք, «Ամէն խնձորենի բոյս է», հոս ալ խնձորենի գաղափարը ամբողջովին կ'առնենք : Խօսքի մէջ գաղափարներուն քանակը, այսինքն մասնակի՝ թէ հաւաքապէս առնուած ըլլալը, հասկնալ յոյժ կարեւոր է : Զայս կրնանք պարզել

1

2

հետեւեալ ձեւերով ալ : Իւրաքանչիւր գաղափար բոլորակով մը ներկայացնենք : Զեւ 1ին մէջ Աը բոյս եւ Բը խնձորենի համարինք : Յայնժամ այս ձեւին նշանակութիւնն է սա : Բոլոր խնձորենիները բոյս են : Զեւ 2ին մէջ Ա. համարինք փտած բուն ունեցողը, եւ Բ՝ խնձորենիները : Այն ատեն այս ձեւին նշանակութիւնը կ'ըլլայ : Կան խնձորենիներ որոնք փտած բուն ունին : Զեւ 3ին մէջ Աը հեղուկ եւ Բը խնձորենի համարինք : Այն ատեն այս ձեւը սապէս կը կարգանք : Բնաւ խնձորենի մը հեղուկ չէ : Եւ ահա այս իրողութիւնէն առնուած եւ տրամաբանութեան ամէնէն հիմնական օրէնքը սա է : Ինչ յարկաւոր որ կը սորոգուի մթնոլորտէն, կը սորոգուի անոր մասէն իջայ : Բայց մասէն իջայ սորոգուածը մթնոլորտէն կը սորոգուի անի լէ : Օրինակի համար : Եթէ բոլոր խնձորենիները բոյս են, երեք կանգունէն բարձր եղող խնձորենիներն ալ ի հարկէ բոյս ընդունուելու են : Բայց երբ կը մտնեմ պարտէզ մը եւ կը տեսնեմ փտած արմատով խնձորենի մը, եթէ երկու քայլ անդին տեսնուած խնձորենիին ալ արմատը փտած է, եւ եթէ 10 կամ մինչեւ իսկ 100 փտած արմատով խնձորենի տեսնեմ, իրաւունք չունիմ ասոնցմէ եզրակացնել եւ ըսել թէ, Ապա ուրեմն աշխարհի մէջ գտնուած ամէն մէկ խնձորենիի արմատը փտած է : Եթէ ի վերեւ Զեւ 1ին մէջ Ա. ներկայացնէ ամբողջութիւն, եւ Բ՝ մաս, Բին վրայ ստորոգածս Աին ամբողջութեան վրայ ստորոգել սխալ է : Բայց վերոյիշեալ խնձորենիները քննող անձը եթէ ըսէ, Սա խնձորենիի պարտէզին մէջ ծառերուն մէկ մասը քննեցի, եւ անոնց ամէն մէկը փտած գտայ, ապա ուրեմն կան խնձորենիներ որոնց արմատը փտած է, այս ուղիղ է : Այս պատճառաւ, մասնաւոր նախադասութիւններուն ապացուցումը դիւրին է, բայց ընդհանուր նախադասութիւններունը՝ դժուար : Եթէ վերոյիշեալ Ա. չրջանակին անցնիւր կողմին համար դատուած ընել ուղեմ, այդ չրջանակին ամէն մէկ կէտը քննած ըլլալու եմ, Բայց եթէ այդ մեծ չրջա-

նակին մէկ մասին, օրինակի համար, Բին համար բան մը ըսեմ, բաւական է միայն Բ չըջանակը քննած ըլլալ։ Այս պատճառաւ դիւրին է հերքել ընդհանուր խնդիրները։ Բայց մասնաւոր խնդիրներու հերքումը շատ դժուար է։ Եթէ ըսէ մէկը, «Ալիսարհի բոլոր խնձորենիներուն բունները փտած են», միայն մէկ երկու առողջ խնձորենիներ ցուցնելով կրնամ ես հերքել անոր ըսածը։ Եւ անոր ինծի 50-100 փտած խնձորենիներ ցուցնելը ստակ չընէր։ Բայց եթէ այդ մարդը ըսէ, «Կան շատ եւ կամ քանի մը խնձորենիներ որոնց բունը փտած է, եւ ես 10.000 հատ առողջ բունով խնձորենիներ ցուցնեմ, այն մարդուն ըսածը մասնաւորի վրայ հիմնուած ըլլալուն համար՝ իմ առարկութիւնս օգուտ չընէր։ Որպէս զի կարենամ այս մարդուն ըսածը հերքել, մի միայն միջոցն է զանիկա այս մասնաւոր դիրքէն ընդհանուր դիրքի հրաւիրել։ Եթէ անոր հարցնեմ, «Ո՞ր չըջանակին մէջի խնձորենիներուն համար կ'ըսես թէ փտած են, եւ եթէ ան «Աին մէջի Բ չըջանակին մէջ բոլոր գտնուածները փտած են», ըսէ, այն ատեն գործս կը դիւրանայ։ Վասն զի այդ մարդը մասնաւորը թողելով ընդհանուրին վրայ կը խօսի եւ եթէ Բին մէջ ցուցնեմ առողջ ծառ մը, անոր ըսածը կը հերքեմ, եթէ ոչ՝ չեմ կրնար հերքել։

Ուրիշ օրինակ մը առնենք։ Եթէ ըսեմ, «Աս մարդը երբեք ճշմարիտ խօսք չխօսիր», ընդհանուր վճիռ մըն է այս։ Եթէ անոր քանի մը անգամ ուղիղ խօսիլը ցուցնես, կը հերքես ըսածս։ Բայց եթէ ըսեմ, «Այս մարդը երբեմն սուտ կը խօսի», անոր 5.000 անգամ ճշմարիտ խօսիլը իմ ըսածս չկրնար հերքել։

Ասոր յոյժ պատշաճ մէկ օրինակը Բողոքականներու վրայ Տ. Մուշեղ վարդապետին ըրած ամբաստանութեան մէջ կը գտնուի։ «Հայ Բողոքականութեան մէջ բարեկարգութեան կարօտ բաներ կան» ըսել մասնաւոր վճիռ է։ Եւ Ձեւ Չով կը ներկայացուի։ Այսինքն Բին, այն է՝ Հայ Բողոքականութեան, մէկ մասը Աին, այսինքն բարեկարգութեան կարօտ իրերուն, մէջ կը գտնուի։ Այս կրնայ ուղիղ ըլլալ եւ դիւրաւ կ'ապացուցուի։ Բայց եթէ «Հայ Բողոքականութիւնը կեղծուած Գրիստոնէութիւն է» ըսուի, ասիկա Ձեւ 1-ն է, եւ Բ չըջանակը ամբողջովին Ա չըջանակին մէջ կը նետէ։ Եւ որովհետեւ ընդհանուր առաջարկութիւն է, հերքումը շատ դիւրին է։ Եւ այնքան անհեթեթ առաջարկութիւն է որ չարժեք հերքելու ձեռնարկել։ Վասն զի ես դիւրաւ կրնամ ցուցնել Հայ Բողոքականութեան մէջ անկեղծ կողմեր։

Եթէ ըսեմ, «Կան Բողոքականներ որ կեղծաւոր են», ասիկա վերի Ձեւ Չով կը ներկայացուի, եւ կրնայ ուղիղ ըլլալ, եւ կը ցաւինք թէ ուղիղ է։ Բայց Բողոքականներուն մէջ «Ինծի ծանօթ Բողոքական եղբայրներուն մէջ — բացի Պատուելիէ մը եւ ուրիշ քանի մը անհատներէ — ընաւ անկեղծ մը, ընաւ ճշմարտասէր մը չկրցի գտնել», ըսել ընդհանուր վճիռ է եւ այն աստիճան անհեթեթ որ չարժեք հերքել։ Վասն զի եթէ Ձեւ Չով ներկայացուի, եւ Տ. Մուշեղ վարդապետին տեսած եւ ճանչցած անձերուն մէջ մէկէ աւելի անկեղծ եւ ճշմարտասէր պատուելիներ ցուցուին, յիշեալ վարդապետին սխալը ի յայտ կու գայ։ Իսկ այս շատ դիւրին գործ է։

Վերեւ լուսաբանուած խնդիրը, ինչպէս տրամաբանութեան յոյժ հիմնական մէկ օրէնքն է, նմանապէս օրէնք մըն է որ ընկերային եւ զիտական չըջանակներու, հասարակ խօսակցութիւններու եւ նոյն իսկ բարձրագոյն դատարաններու մէջ ուշադրութիւն կը գրաւէ եւ ակնածանք կ'ազդէ եւ պարտի ազդել։ Եթէ տունը տղայոց մէջ, դպրոցը աշակերտներուն մէջ, շուկան հանրութեան մէջ եւ մինչեւ իսկ գրական եւ իմաստասէր անձանց մէջ տեղի ունեցող կռիւներուն ուշադրութիւն ընէք, կը տեսնէք թէ տրամաբանութեան կանոններուն մէջ ամէնէն աւելի շատ եղծուածն է այս կանոնը, այսինքն մասնաւորին յատկութիւնը ընդհանուրին վերագրելու սխալը կը գործուի։ Այս կրնայ կոչուիլ տղեալ տրամաբանութիւն, եւ հակառակորդի իմաստակութիւն։ Վասն զի կ'ամ տղատութիւնէ եւ կ'ամ գրգռուած զգացումներէ ծագում կ'առնէ։

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԻՐ ԶԲԱՒՈՐՈՒԹԵՆԷՆ ՏԱԼ

Կը կարծենք միշտ թէ, եթէ շատ ունենայինք, պիտի ուղէինք շատ տալ։ Բայց միշտ յօժար չենք Տէրօջը հետ բաժնել մեր ունեցածը։ Շատ դիւրին է առատաձեւութիւն ցոյց տալ մեր չունեցածով քան մեր ունեցածով։ Միսիոնար մը սապէս կը լուսաբանէ այս ճշմարտութիւնը։ «Մարդ մը մէկուն հարցուց, եթէ հարիւր ոչխար ունենայիր, յիսուսը կը նուիրէի՞ր Աստուծոյ գործին։ Այո, կը նուիրէի, պատասխանեց ան։ Եթէ հարիւր կով ունենայիր, յիսուսը կը նուիրէի՞ր։

Այո, կը նուիրէի: Եթէ հարիւր ձի ունենայիր, նոյնպէս կ'ընէի: Այո, կ'ընէի: Եթէ երկու սագ ունենայիր, մէկը Աստուծոյ դուռնին կը նուիրէի: Ոչ, չէի նուիրեր և դուք իրաւունք չունիք պահանջելու որ նուիրեմ, երբ դիտէք թէ միայն երկու սագ ունիմ:» Աւելի դիւրին է ըսել թէ յիսուն ձի կու տայիք Տէրոջը, երբ բնաւ ձի չունիք, քան ըսել թէ սագ մը կու տայիք երբ ձեր արդի ունեցածին կէսն է այն: Սակայն չքաւորութենէն տալը աւելի ընդունելի է քան աւելցածէն տալը խոստումը:

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴԱՐՈՅ

Կիրակնօրեայ դպրոցը շատ անգամ կը կոչուի «եկեղեցիին կրթարանը»: Մեծ գաղափար մը կը յայտնէ այս: Կը յայտնէ ինչ որ միշտ ըլլալու է կիրակնօրեայ դպրոցին կարեւորագոյն պաշտօններէն մին: Անոր միշտ ուշադրաւ մէկ հանգամանքը բազմաթիւ պըղտիկներու ներկայութիւնն է: Կարելի չէ մէկուն աւելի մեծ պաշտօն յանձնել քան նոր սերնդին միտքերուն և սիրտերուն վրայ Աւետարանը տպաւորելու և դանոնք Տէրոջը վարժութիւնով ու երկիւղով մեծցնելու պաշտօնը: Կիրակնօրեայ դպրոցին օգտակարութեան գլխաւոր պատեհութիւնն է իր ազդեցութեան տակ մոռնող դեռատիներուն բազմութիւնը: Ան կ'ազդէ մարդկային բնութեան վրայ անոր ամէնէն դիւրընկալ վիճակին մէջ, երբ կրօնական փրկարար ճշմարտութիւնը կրնայ ամէն կողմէ մուտ գտնել տղայոց միտքերուն մէջ:

Բայց կիրակնօրեայ դպրոցին «եկեղեցիի կրթարան» անուանումը լիովին չբացատրեր անոր կոչման ամբողջութիւնը: Կիրակնօրեայ դպրոցը կոչուած է «կրթարանէ», դեռատիներու և չափահասներու «կրթարանէ» աւելի բան մը ըլլալ: Անոր պաշտօնն է եկեղեցիի չափահաս անդամներու ալ օգտակար ըլլալ: Արդարեւ ունի նախակրթարան, Սուրբ Գրոց հմտութեան կարօտներու յատուկ դասարաններ, և իր նպատակն է, կամ ըլլալու է,

դեռ դարձի չեկածները ֆրիստուսի բերել կամ առաջնորդել: Բայց Սուրբ Գրոց ուսումնասիրութեան յատուկ հաստատութիւն մը ըլլալով չափահասներու և եկեղեցւոյ անդամներու ալ կրթարան է: Հոն կրնան վայելչօրէն յաճախել սպիտակահեր ծերունիներ և Տէրու նական աղօթքը նոր թոթովող մանկիկներ: Սուրբ Գրոց ուսումնասիրութիւնը կիրակնօրեայ դպրոցի դործին հիմն է: Հոն մանաւանդ կ'ուսուցուի Սուրբ Գիրքը և հոն կը յուսացուի Տէրոջը աւելի մօտեցնել պզտիկ թէ մեծ աշակերտները և անոր սէրը և ողորմութիւնը անոնց զգացնել լիովին: Տարուէ տարի շատ նալու են կիրակնօրեայ դպրոցներու մեծ աշակերտները և զարգանալու է անոնց դործը: Եկեղեցւոյ դործին լրացուցիչ է այն և ամէն մարդոց համար է:

Թէպէտ կիրակնօրեայ դպրոցին «եկեղեցիի կրթարան» անուանումը մեծ գաղափար մը ցոյց կու տայ, տակաւին կարելի է խեղաթիւրում մը, որմէ պէտք է զգուշանալ: Ծնողքներ կան դժբախտաբար, որոնք կիրակնօրեայ դպրոցը կը նկատեն իբրեւ տեսակ մը ցերեկեայ ծաղկոց կամ մանկապարտէզ, ուր կրնան իրենց զաւակները զրկել որպէս զի այն խնամքը և հրահանգութիւնը ընդունին շոր իրենք տալու էին իրենց տուններուն մէջ, և իրենց տղաքը հոն զրկելով իրենց պարտքը կատարած կը համարին: Կիրակնօրեայ դպրոցը կը համարուի աղբիւր ֆրիստուսի, Սուրբ Գրոց և կրօնական պարտականութեան վերաբերեալ ամբողջ ծանօթութեան: Ան կը համարուի կիրակի կէսօրերէ ետեւ տղաքը փողոցներէն և բլուրներէն հեռու պահելու միջոց, և երբ ամրան մէջ կիրակնօրեայ դասերը առաւօտեան ժամերու մէջ աւանդուին, այս փոփոխութիւնը մեծ զայրոյթ կը շարժէ իբր թէ դպրոցը կը թերանայ իր պարտականութեան մէջ:

Կիրակնօրեայ դպրոցը երեք ծնողներու տեղը բռնելու չէ առանց աւելի մեծ օգուտ և օգնութիւն հասցնելու: Իր պաշտօնն է օգ-

նեւ վաճառողներուն որ սորվին այն Գիրքը , որ զմարդիկ իմաստուն կ'ընէ փրկուելու համար : Նոյն իսկ լոկ եկեղեցիին համար կրթարան մը չէ , այլ նոյնչափ ալ Սուրբ Գրոց դըպրոց է Քրիստոնեայ մշակներու համար : Այդ է այսօր անոր կոչումը : Կիրականօրեայ դպրոցն է հաստատութիւն մը , որ Քրիստոնեական կեանքի դարձնական արդիւնքներ կը փնտռէ , եկեղեցիի արդիւնաւոր ոյժերուն մէջ առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէ , և յար կը ջանայ աւելի արդիւնաւոր մեթոտներ և աւելի բարձր ազդեցութիւն կիրարկել : Հետամտելով հանդերձ Աստուծոյ մեծ պատգամին իմաստը պարզել և լուսաբանել անոր ամէն կարգի զաւակներուն առջև :

Բ

ԱՅՆԹԱՊԻ ՄԷՋ ՀՈՂԵՆՈՐ ԱՐԹՆՈՒԹԻՒՆ (Փրֆ. Ս. ԼԷՆԻՆ , Այնթապ)

1.

Այս արթնութեան վրայ տեղեկութիւն տրուեցաւ Հայերէն եւ Թուրքերէն Աւետիքներուն մէջ երեք անգամ : Նպատակս չէ յիշատ խնդրին նկատմամբ պատմաբանօրէն տեղեկութիւն տալ , այլ՝ ուշադրութիւն հրաւիրել անոր պատկանեալ քանի մը մասնաւոր կէտերու :

Ա. ԱՐԹՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

1. Քարոզչ և խրատչ : Այս հոգեւոր արթնութեան ժամանակէն քիչ առաջ քարոզութեան կերպը փոխուած էր : Քարոզները սովորական քարոզի վիճակէն ելած եւ մարգարէութեան ձեւ առած էին : Սովորական քարոզներու մէջ քարոզին նիւթը ժողովրդին ընդհանուր վիճակը կու տայ : Բայց մարգարէութեան մէջ զանկա Աստուած կը հրամայէ : Սովորական քարոզներու մէջ քարոզի նիւթը առ հասարակ կը փոխուի շարժէ շարժի , Բայց մարգարէութեան մէջ Աստուած շատ երկար ժամանակ ժողովրդին մէկ եւ կամ քանի մը նիւթեր կը շարունակէ թելադրել : Սովորական քարոզներու մէջ կը խօսուի ընդհանր ընտրուած համարին բոլոր իմաստներուն վրայ որ կը դառնուին կամ կրնան դառնալ , մանաւանդ երբեմն բնազդօտիկ կերպով դուրսէն բերուելով կը գրուին : Բայց մարգարէութեան մէջ ամբողջ Սուրբ Գիրքը կարծես քանի մը կէտերու շուրջ բոլորող գիրք մը կ'ըլլայ : Սովորական քարոզներու մէջ քարոզիչը շարժութեան մը աշխատութեան արդիւնքն եղող պեր-

ճախօսութեամբ կ'առնենաւնէ : Բայց մարգարէութեան մէջ Աստուծոյ առած մասնաւոր պատգամին յառաջ բերած եռանդովն ու կրակովը կը խօսի : Հասարակ քարոզներու մէջ քարոզիչը կ'աշխատի ժողովրդին հանդէպ ունեցած շարժական պատականութիւնը հատուցանել եւ օգտակար եւ գոհացուցիչ կերպով գործադրել : Բայց մարգարէութեան մէջ կը խօսուին խօսքեր , գիտնալով հանդերձ թէ խօսուածները ժողովրդէն շատերուն տականջին ծանր պիտի գան եւ զանոնք անհանգիստ պիտի ընեն : Վերջապէս , սովորական քարոզներու մէջ բոլոր ժողովրդին բարոյական բարձրացման համար ընդհանուր կերպով աշխատութիւն կը տրուի , բայց մարգարէութեան մէջ ժողովուրդը անոր հոգեւոր վիճակին համեմատ բաժնելով , իւրաքանչիւր դասակարգին ուրոյն ուրոյն , անհատ առ անհատ դիմում կ'ըլլայ :

Մարգարէութեան կեղծիք անկարելի է : Եթէ քարոզիչ մը Աստուծոյ մասնաւոր պատգամ ընդունած չէ , անհնար է անոր մարգարէութիւն ընել : Մարգարէութիւնը հոգեւոր արթնութեան բացարձակ պայմանն է : Բայց հոգեւոր արթնութիւնն ալ մարգարէութեան ոգին կամ կրակը փոխադարձաբար կ'արծարծէ եւ կ'աւելցնէ : Ճշմարիտ արթնութեան ներքին փորձառութեան մէջէն անցնող ամէն մարդ նոր մարգարէ մը կ'ըլլայ , եւ կարծես նոր լեզուով մը կը խօսի : Մարգարէութեան լեզուն տարբեր ընող պայմանը չէ զգացման սաստկութիւնը միայն : Խօսք մը մեծ եռանդով խօսուած ժամանակ կրնայ զուրկ ըլլալ մարգարէութեան ոգիէն : Որպէս զի կարելի ըլլայ մարգարէութիւն ընել , պէտք է ընդունիլ Աստուծոյ Հոգւոյն մասնաւոր շնորհքը , պէտք է որ բացուին մարգուհ հոգեւոր աչքերը եւ մարդ Հոգւոյն Սրբոյ ձեռքը լոկ իրեւ գործիք մը ըլլայ : Ո՛հ , երանի թէ մեր բոլոր միսիոնարները , հովիւները , քարոզիչները եւ վարժապետները ճշմարիտ մարգարէներ ըլլային :

2. Աղօթչութիւն : Արթնութիւնը աւելի աղօթաժողովներու մէջ ի յայտ կու գայ քան քարոզի եւ խրատականներու ժամանակ : Հոգ. արթնութիւններու ժամանակ եւս աղօթաժողովներու մէջ յոյժ շատ սխալանք եւ թերութիւններ եւ անպատեհ ընթացքներ տեղի կ'ունենան . այսու հանդերձ հոգեւոր արթնութիւնը նորէն ըստ մեծի մասին աղօթաժողովներու մէջ եւ աղօթաժողովներու միջոցաւ կը յառաջդիմէ : Այսպիսի ժամանակներ աղօթաժողովներուն ինչպէս ըլլալը յոյժ շատերու ծանօթ է , եւ սակայն պատշաճ է անոնց ինչ ինչ

յատկութիւնները թուարկելու ժողովրդին մեծ մասը աղօթաժողովներու կու գան եւ կանուխ կու գան, այնպէս որ երբ պաշտօնը կը սկսուի, ամբողջ ժողովուրդը ներկայ կը գտնուի: Հովիւը ըստ կարի կարճ կը խօսի: աղօթքի տանն ժամանակ չկորսուիր, եւ շատ անգամ քանի մը անձինք միասին ոտք կ'ելլեն աղօթք ընելու: Այնթապի մէջ աղօթաժողովի մասնակցելու արտօնութիւնը արական սեռին միայն սեպհականութեամբ չէ, իգական սեռն ալ անոր հաւասար աստիճանաւ կը մասնակցի: Այս ժողովներուն մէջ ընդհանրապէս ամէն ոք իր անձին վրայ կը մտածէ եւ աղօթք կ'ընէ: Բնականապէս չենք գիտեր թէ ոչ թէ անձնական, այլ հայրային աղօթքները Աստուած ինչպէս կ'ընդունի: Բայց անտարակոյս ժողովուրդը շատ չաղբիւր եւ չինութիւն աններ անոնցմէ: Եթէ հաւատացեալ մը ուրիշներու բան մը ըսելու ուզէ, ոչ թէ խրատականի պէս, այլ իր փորձառութենէն, վկայութեան ձեւով, կը խօսի: Խոստովանութիւնը ընդհանուր կանոն կ'ըլլայ: Եւ այս ո՛րքան պարզ լեզուով ըլլայ, ո՛րքան խոնարհ ոգով ըլլայ, թէ՛ ըսողին թէ՛ մտիկ ընողին աշնքան օգտակար եւ չինիչ կ'ըլլայ: Պէտք է որ ամէն տեսակ խօսքեր ըստ կարի համաոտ եւ հոծ ըլլան, վասն զի ժողովրդին մէջ երկար խօսքերու հանդէպ յոյժ խորին անհամբերութիւն մը յառաջ կու գայ: Եթէ ոտք ելլել եւ խօսիլ չեն համարձակիր այնպիսի անձինք որ առաջուրէն երբեք փորձառութիւն չեն ունեցած, իրենց խոստովանութիւնները կամ վկայութիւնները գրել կու տան, եւ հովիւը զանոնք ժողովրդին կը կարդայ, եւ այդ միջոցին իրենք ոտքի վրայ կը կենան ժողովրդին մէջտեղը: Աղօթաժողովներու եկողներ իրենց Աստուածաշունչները եւ կամ գէթ Նոր Կտակարանները հետ կը բերեն, եւ կարգադրուած այնպիսի համարներ որոնք կը պատկանին խնդիրներու որոնց համար կ'ուզեն վկայութիւն տալ՝ կ'աղօթեն: Թէ այս մեթոտը, այսինքն աղօթաժողովի մէջ խօսիլ ուղղին իր ըսելիքը Սուրբ Գիրքին խօսիլ տալու այս կերպը, յոյժ հաճելի եւ ազդու կերպ մըն է, փորձառութեամբ հաստատուած է, եւ կը յուսամ թէ Այնթապի եկեղեցիներուն համար մնայուն սովորութեան մը պէս եղած է: Աղօթաժողովներուն մէջ շատեր, թէ՛ անձամբ թէ՛ գրութեամբ իրենց համար եւ կամ իրենց անզեղ բարեկամներուն հոգիին համար աղօթք կը խնդրեն, եւ ժողովուրդն ալ անոնց իշխերուն կը պատասխանէ: Երբեմն այսպիսի անձերու համար, հովիւը մէկ երկու րոպէ տառնաձևական լոկն աղօթքի ժամանակ կու տայ, այնպէս որ ժողով

վերջին մէջ գտնուող ամէն մէկ անհատ այն անձերուն կամ խնդիրներուն համար աղօթք ընէ: Երբեմն աղօթաժողովին մէջ ամբողջ ժողովրդին լացը տեղի կ'ունենայ: Օրինակի ազագու, հաւատացեալ կին մը իր գինով, խաղամու, եւնի տմուտին կամ որդւոյն եւ կամ եղբորը համար շատ աղօթք կ'ընէ, նաեւ ժողովրդին ալ աղօթել կու տայ: Օր մը աղօթաժողովին մէջ աղօթքի տարկայ եղող անձը ոտք կ'ելլէ եւ շատ յուզուած ինքզինք Աստուծոյ կը յանձնէ, եւ ամբողջ ժողովրդին ճամնաներովը անոր աղօթքին իւրաքանչիւր պարբերութիւնը բնապէս կը վաւերանայ: Յիշեալ անձին իր աղօթքը աւարտելէն եւ նստելէն ետքը, այն հաւատացեալ կինը ոտք կ'ելլէ եւ շնորհակալութիւն մատուցանելով Աստուծոյ, իր ամբողջ սիրտը Աստուծոյ առջեւ կը թափէ արցունքներով: Արդէն յոյժ յուզեալ վիճակի մէջ գտնուող սիրտեր չեն կարող անտարբեր հանդիսատես դառնալ: Այսինքն արցունքներուն: Արդ հաւանօրէն ամբողջ ժողովուրդը մէկ մարդու պէս լալ կը սկսի միաբան: Այս հոգեւոր արթնութեան ժամանակին մէջ սովորեցանք թէ արտասուքը աւելի ուրախութեան նշան է քան արտմութեան, եւ թէ բարձրագոյն աստիճան ուրախութեան՝ մարդ միայն իր արտասուքով կը պատասխանէ:

Աղօթաժողովը որոշուած ժամանակ մը կ'ունենայ, եւ ի պահանջի հարկին այդ ժամանակը 5-10 րոպէ կրնայ երկնցուիլ: Բայց եթէ ժողովրդին բաւական մէկ մասին մէջ աղօթքի չափազանց իրձ տեսնուի, սովորական ժամանակ կը վերջանայ աղօթաժողովը, եւ միայն աղօթելու փափաքողները կը մնան եւ ասոնք վերստին կը սկսին աղօթել: Շատ անգամ այս երկրորդ աղօթաժողովը տալիսին աւելի եռանդուն եւ օգտակար եղած է:

ԱՅԼԵՒԱՅԼԲ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԲՆԱՋԴՆԵՐ

Մանկութեան եւ տղայութեան շատ սովորութիւններ անբնական կ'երեւնան չափահասներուն, եւ եթէ տղաք ցուցնեն կենդանական մանաւանդ քան զեղազիտական հակամիտութիւններ, ինչպէս կը ցուցնեն յաճախ, մենք զանոնք յանդիմանութեան արժանի կը համարինք: Բայց մարդու միտքը կրնայ հանդարտիլ, եթէ մտածուի թէ մանկան բնազդը աւելի ուղիղ է յաճախակի քան տրամաբանութիւնը: Օրինակի համար, լողանալու ժամանակ մանկիկի մը սաստիկ լացը, թէպէտ նեղիչ ըլլայ մօրը համար, մանկիկին համար կարելի ամէ-

նէն լաւ զօրացողիչն է : Զօրաւոր չնչառութիւնները եւ մկանսական հիւսկէններուն աճեցուն գործունէութիւնը լոգացումի ժամանակ չփումի համար գործածուած անձնոցին զօրաւոր հպումէն աւելի առողջարար տաքութիւն եւ կարմրութիւն յառաջ կը բերեն մօրթին վրայ : Մանկիկը , որ հակառակ մանկատածին զանկիս հանդարտեցնելու համար ըրած ջանքերուն , բարձրաձայն աղաղակներով կու լայ մինչեւ ֆանէլաներով փաթթուելը , հաւանական չէ որ պաղ առնէ լոգացումէն : Դարձեալ , ուտելու մասին մանուկը երբեմն տարօրինակ միտումներ կը ցուցնէ : Մանուկը , սեղան նստիլ սկսելէն մինչեւ իր պատանկութիւնը , յաճախ կը ցուցնէ զօրաւոր հաճոյքի եւ տհաճութեան զգացումներ : Թէ այսպիսի միտումներու դէմ ճիշդ ինչ աստիճան պէտք է մաքառիլ , թերեւս քիչ կարեւորութիւն ունի , բայց փափաքուած կերակուրին քանակութեան մասին իւրաքանչիւր մանուկ ինք ըլլալու է օրէնք : Մանուկը անոր ուղածէն աւելի ուտելու յորդորել եւ հրապուրել անշուշտ գովելի բան չէ : Շատեր , որոնք մանկութեան ատեն յետին աստիճան փափուկ եղած են ուտելու մէջ , իրենց ապագայ տարիներուն մէջ գերազանց կարողութեամբ մարսողական գործարաններ ունեցած են : Չափազանց ուտել այնքան վտանգ չունի որքան ատեն որքան մանկութեան մէջ , եւ այն բաղմամբիւ դէպքերուն մէջ երբ մանկական բնազդը կ'ընդգիւմանայ ուտել այնքան կերակուր որքան սովորաբար բնական կը նկատուի , պարտի յարգուիլ բնազդը : Երբ մանուկը քիչ ախորժակ կ'ունենայ , որ նշան է առողջութեան խանգարումի եւ կամ հիւանդութեան , ուրիշ յարակից ախտանշաններ եւս պիտի տեսնուին , եւ յայնժամ հարկ է դիմել բժշկի : Կարմրափայլ այտեր եւ ուժեղ բազուկներ եւ սրունքներ ուրախութիւն եւ հրճուանք են խանդակաթ ծնողներու , բայց շատ մանուկներու անոնք պարզապէս չեն բնական , եւ ուտեստի ուտէ չափով չեն կրնար յառաջ բերուիլ : Շատ մանուկներու մէջ Բնութիւնը պահպանողական միտում մը ունի , եւ նիհար ըտզուկներ ու սրունքներ եւ տփռոյն այտեր կրնան ըլլալ նշան թաքուն ոյժի եւ կորովի , որոնց չնորհիւ դործարան մը կամ գործարաններ չափազանց չընդհանրորին աճման տարիներուն մէջ : Մանկութեան հիւանդութիւններուն յաճախ կը հետեւին առժամապէս խաթարուած գործարաններ , զորոնք կրնան բոլորովին առողջ վիճակի վերածել ժամանակը եւ պահպանութեան բնազդներուն համեմատ կառավարումը , զոր Բնութիւնը միեւնոյն ժամանակ կը թելադրէ : Այսպէս է որ

շատ տղաք , որոնք իրենց բոլոր մանկութեան մէջ փափկակազմ կը նկատուին եւ որոնց չափահասութեան ժամանակը անհաւանական կը թուի , ոչ միայն կը հասնին մարդկութեան հասակին , այլ նաեւ կը ստանան արտասովոր ֆիզիքական կամ մտային ոյժի յատկութիւններ : Աղէկ է քաջ դիտնալ թէ շատ հազուադէպ է որ գտնուին , մինչեւ իսկ միեւնոյն ընտանիքի մէջ , ֆիզիքական միեւնոյն կազմութեամբ իրարու նման երկու մանուկներ , զորոնք միեւնոյն մեթոտով կարելի ըլլայ աղէկ մեծցնել :

ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ (Յ. Գ. Գ.)

Աբւ. Մահալ (Թիւ 15) . Սիպիլ , մտածելով թէ բնկերային կեանքի մէջ անպատեհութիւններ կը պատահին սա պատճառով որ այրեր ու կիներ իւրարու դաղափարներ եւ բարեմասնութիւններ լաւ չեն հասկնար , երկուսն ալ անդամներուն հետեւեալ հարցումները կ'ուզէ եւ կը յուսայ որ պիտի յաջողի անոնց տրուելու պատասխաններէն գիտական եւ օգտակար եզրակացութիւն մը հանել : Այրերու ուղղուած հարցումն է , «Որո՞նք են այն երեք գլխաւոր յատկութիւնները զորս պիտի փնտռէիք ձեր կնոջ վրայ , եւ որո՞նք զորս պիտի ուզէիք տեսնել ամէն կնոջ վրայ » Կիներու ուղղուածն է , «Որո՞նք են այն երեք գլխաւոր յատկութիւնները զորս պիտի փնտռէիք ձեր ամուսնին վրայ , եւ որո՞նք զորս պիտի ուզէիք տեսնել ամէն էրիկ մարդու վրայ » (Թիւ 16) . «Ա» բանաստեղծօրէն կը նկարագրէ գեղեցիկը , որ ի յայտ կու գայ ձեռն , ծաղիկներու , երաժշտութեան , լուսնի լոյսի , գեղարուեստի եւ մանաւանդ մարդու մէջ , — Յ. Ալիիար Սիպիլի վերոյիշեալ հարցման պատասխանելով՝ զուարճալի ոճով կը ցուցնէ թէ այժմեանէն քիչ մը աւելի հրապոյր կը սպասուի Հայ կնոջն աւարտական հպումը , ջրգեղը կարծես ընդունած ըլլալու համար :

Բեւալ (Թիւ 15) . Սեպուհ , կրօնքի ծագման եւ էութեան նկատմամբ փիլիսոփաներէ ոմանց ինչպէս Օկիւսթ Բոնթի , Լիթթէի եւ ուրիշներու կարծիքները յիշելէ ետեւ , կը խօսի սա խնդրին վրայ թէ կրօնքը կը ծագի կախումի զգացումէն , որ շատ խոր է մարդուն մէջ : Սակայն ըստ մեզ կը սխալի , երբ կ'ըսէ թէ Անգղիական փիլիսոփայութիւնը , մանաւանդ Հըրպըրթ Սփէնսըր , ներշնչուած է Լիթթէի : Այս վերջինը շատ քիչ աղեցեցութիւն ունեցած է Անգղիական փիլիսոփայութեան վրայ : (Թիւ 16) . Փրոֆ. Զէճիգեան կը գրէ գարնան եւ անոր ծաղիկներուն վրայ :

Ծառի (Թիւ 11, 12) . Մ. Շամտանճեան գրական քննադատութեան պէտքին վրայ խօսելով կ'ըսէ թէ Հայ գրականութեան մէջ աւելի ոճի եւ տրամայայտութեան ձեւի կարեւորութիւնն ընծայուած է քան զաղափարի, եւ կը խոստանայ քննադատորէն ուսումնասիրել վերջին 30 տարիներու Հայ գրականութիւնը : — Երեւակ կու տայ Ֆրետ. Մալէրսի «Մարգկային Անհատականութիւն» անուն երկին ամփոփումը : — Կիներու ընկերային դիրքը եւ ազդեցութիւնը վերջերս Հայ մամուլին մէջ ընդհանուր ուշադրութիւն գրաւող հարց մը դարձած է : Տիկին Զապէլ Եսայիան կը գրէ թէ ներկայ դարու մէջ կիները մարդկութեան մեծ ծառայութիւն կը մատուցանեն միջազգային պատերազմի ընդդիմանալով, անդորրութեան ու խաղաղութեան դատը պաշտպանելով, բարձրագոյն կրթութեան եւ դաստիարակութեան ծաւալման ջատագով կանգնելով, հիւանդներ խնամելով եւ զաւակներու կրթութեան նպաստելով :

Հանրագիտակ (Թիւ 16) առեւտրական խնդիրներու վրայ օգտակար գիտելիքներ կու տայ : Մաքսային դրութեան պատմութեան եւ կանոններու, տնտեսուն ընկերութիւններու կազմութեան կանոնադիրներու, եւ սուրճի առեւտուրին վրայ կը խօսի :

Մասն (Թիւ 17, 18) . վերջերս դուարձալի վիճաքանութիւն մը տեղի ունեցաւ : Արեւմտեան Փոփի թարգմանիչ Գր. Մալխաս agnostic բառը գաղտնապաշտ թարգմանեց Մասնի մէջ : «Գնոստ» Մանդեի մէջ քննադատեց զՄալխաս՝ ցոյց տալով թէ նա չէ հասկցած այդ բառին նշանակութիւնը : Գր. Մալխաս ի պատասխանի խոստովանեցաւ թէ ինք կը կարծէր որ այն բառը կը ծագի agnus բառէն «որ է պատկեր — Գառն Աստուծոյ» Սակայն զարմանք կը յայտնէ որ «Գնոստ» նոյն բառը Յունարէն և լատին բառէն ծագած կը համարի : Ահա բոլոր իրողութիւնը . Գրիստոնէութեան առաջին դարերուն մէջ աղանդ մը երեցցաւ, որ Աստուծոյ, արարչադորձութեան, հրեշտակներու, եւն. վրայ կարգ մը երեւակայական տեսութիւններ իբրեւ իրողութիւն կ'ընդունէր եւ կը պնդէր թէ մօտէն գիտէր զանոնք : Այս աղանդին վերաբերողները Գնոստիկ (gnostic) կը կոչուէին : Փիլիսոփայական աղանդ մ'ալ կայ որ կը պնդէ թէ մենք չենք կրնար բան մը գիտնալ նիւթի, միտքի եւ Աստուծոյ զինչութեան վրայ, ուստի պէտք է որ միայն տեսանելի աշխարհով զբաղինք եւ բնաւ չխորհինք անտեսանելի աշխարհին վրայ, որ մեր մտային կարողութիւններուն սահմանէն դուրս կը գտնուի բոլորովին : Այս հայեցողութիւնն ալ Զգիտականութիւն (agnosticism) կը կոչուի : Այս բառը նախ Փրոֆ. Հըքսլի գործածեց 1869ին :

ԶԻԹԱՊՏՈՒՂՆԵՐՈՒ ՈՐԴ ԵՒ ԴԱՐՄԱՆ

Գանի մը տարիներէ ի վեր Կէօլէյիկի, Սէօլէօզի, Մուտանիայի եւ շրջակայ գիւղորէից ձիթաստանները տեսակ մը ախտէ վարակեալ են, որով ձիթապտուղը դեռ տհաս վիճակի մէջ փափով՝ կը թափին եւ այսպէս հասոյթին մեծ մասը կ'ոչնչանայ :

Գիշերային թիթեռնիկներու (փէրվանէ) կարգէն տեսակ մը փոքրիկ որդեր կան, որք տարին երկու անգամ կը թռնեն, Ապրիլի վերջերք կամ Մայիսի սկիզբը (երբ ձիթենիք կը ծաղկին) եւ իրենց փոքրիկ հաւկիթները ձիթենեաց ծաղկին սերմնափակին մէջ կը ձգեն առանց անոնց բեղմնաւորութեան արգելք ըլլալու : Մէկ երկու ամիս յետոյ, այսինքն Օգոստոսի սկիզբները, այս որդերը իրենց վրայի կեղեւը պատռելով կը սկսին ձիթապտուղին հետ ածիլ իրենց սնունդը քաղելով անոնցմէ, եւ սուղ ժամանակի մէջ պտուղը ծակելով դուրս կ'ելլեն ու բնական շրջանին վերջացնելով՝ իրենց հաւկիթը կը թափեն : Բայց այս անգամ կէս մը ճիւղերուն, տերեւներուն, եւն. վրայ եւ կէս մ'ալ հողին մէջ, եւ իրենք կը մեռնին : Թէպէտեւ վերոյիշեալ ախտէն վարակուող ձիթաստանները անկարելի է նոյն տարին ազատել, սակայն մի քանի միջոցներով սոյն ախտը կրնայ անհետացուիլ յաջորդ տարին :

1. Պէտք է հողին մէջ թափած հաւկիթները ջնջել : Առ այս հարկ է ձմրան մէջ՝ դեռ որդերը հաւկիթէն չելած՝ ձիթաստանները հերկել, որով անոնք հողին տակը մնալով՝ իրենց հարկ եղած ջերմութիւնը չեն կրնար զանել եւ կ'անհետանան :

2. Ծառերուն վրայ գտնուածները ջնջել : Ասոր համար պէտք է 100 քիւո ջրին մէջ 1 քիւո սիւլֆատ տը քիւլիլովը (կէօլթաշը) եւ 2 քիւո ալ չմաքած կիր խառնելով սրսկել ճառերուն վրայ, եւ սոյն խառնուրդը փայտէ ամանի մէջ դնելու եւ կենդանիներէ զզուշացնելու է :

3. Յիշեալ որդերը, գիշերային թիթեռնիկներու կարգէն ըլլալով, լոյսը չառ կը սիրեն : Ասոնք թիթեռնիկ եղած ատեն գիշեր ժամանակ ձիթաստաններու մէջ մի քանի տեղեր կրակ վառելով բոցեր հանելու է : Երբ այս լոյսը տեսնեն անոնք, ինքզինքնին բոցին մէջ նետելով կ'ոչնչանան :

Սոյն երեք գործողութիւնները մէկ քանի տարի եթէ շարունակուին, որդերը բոլորովին կը փճանան եւ ձիթենիք կ'աղաաին այդ վնասակար կենդանիներէն :

ՅԱԿՈԲ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

Աշակէտ Երկրագործական Վարժարանի
Պրոֆ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՄԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ԻՒՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

«Պէկ-Տաղի»-ի կուրծքին վրայ ընդարձակ դաշտավայրի մը մէջ խիտ ծառատուններով եւ գեղեցիկ պարտէզներով պնտուած է այս չքնադատեսիլ քաղաքը որ Նոր Մալաթիա կը կոչուի Նոր, այո՛, վասն զի Մալաթիայէ դէպ հիւսիս 2 ժամ հեռաւորութեամբ կառուցուած է Սուրբ Գրոց հին Մելիտինէն որ այժմ շատ քիչ բնակիչ ունի :

Նոր Մալաթիա հազիւ 60-70 տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունի : Սակայն իւր բնակչութիւնը զարմանալի կերպով աճած ու բարգաւաճած է եւ իւր տարածութիւնն օր ըստ օրէ կ'ընդարձակի : Ունի 25-30 հազար ժողովուրդ, մեծ մասամբ Թուրք եւ Հայ : Հողը բերրի եւ ջուրը վերջին աստիճան առատ է : Մալաթիայէ դէպ արեւելք 5-6 ժամ հեռաւորութեամբ կայ Եփրատ մեծ գետը : Արեւմուտքէն դէպ հիւսիս 2 ժամ հեռաւորութեամբ ալ կ'երկարի Թոխմա, որ իւր օձապտոյտ գնացքովն կէս բոլորակ մը կը շինէ Մալաթիայի շուրջ : Կան նաեւ քաղաքիս շրջակայքը 1, ½ եւ ¾ ժամ հեռաւորութեամբ այլեւայլ գետակներ, Փոննար պաշի, Պապուխտի, Խորադա եւ Տէրմէսի պէս յստակ ու գոյալ ջուրեր՝ որ ողջոյն Մալաթիոյ խմելիքն են : Իրաւամբ կ'արժէ տեսնել Պապուխտիի դիւթիչ եւ հմայիչ վայրը, որ քաղաքիս տարեւտեան կողմէ կ'իյնայ ½ ժամ հեռաւորութեամբ : Կարծես ամէն ժայռի եւ թուփի տակ ապակիի նման յստակ ու պղտուկ ջուրի ակեր կ'եռան, եւ ջուրերը կարկաչուժով կը սահին պարտէզներու ու պուրակներու մէջէն ու տակաւ միանալով կը կազմեն մեծ գետակ մը : Ա-Երաթէի պատկառելի Խմրագիրը շատ պատշաճօրէն Մալաթիա, Թոգատ եւ Ամասիա քաղաքները երեք Գեղեցիկ Կոթորոն նմանցուցած է զիրար գերազանցող :

Բնակիչները, Հայ թէ Իսլամ, մեծ մասամբ հողագործ, պարտիզպան եւ պարզուկ արհեստաւորներ են, եւ իրենց կենցաղը եւ ապրուստը բոլորովին նահապետական են : Հայերը երեք յարանուանութեան կը վերաբերին . Լուս., Բողոք. եւ Պապական : Կրթական ներկայ վիճակը շատ խեղճ է բաց ի Բողոք. հաստատութիւններէն, որոնք այժմ երեք ուսուցիչ ունին Եփրատի սաներէն, նմանապէս երեք ուսուցչուհի դարձնալ Եփրատէն : Վերջերս Լուս. չքաւոր տղոց դպրոցը փակուեցաւ զրամի չգոյութենէն : Հիմա կը մնայ նոյնպիսի երկու դպրոց, մին Ամերիկեան, Պատ. միսիոնարաց տրամադրութեան տակ, միւսը Լուս. : Հայերու հսկողութեան տակ :

Գրեթէ կէս դարու երկար շրջան մը բոլորած է Մալաթիոյ մէջ Հայ Աւետարանականութիւնը : 1850-1860՝ շրջակայ քաղաքներէն այլեւայլ անձեր

եկած եւ կենաց Բանը քարոզած են Մալաթիոյ մէջ, որոնց մի քանիներու անունները կրնամ յիշել հոս . Մաշկերտցի Պ. Դէորդ, Շիրո Պապա, Արապկերցի դանակագործ Պ. Յակոբ, Փանանճի Մհ. Կարապետ, Արքա Մարկոս, Այնթապցի Պողոս խալֆա, Սիրական վարժապետ, եւն. եւ տառնեակ մը Բողոք. քարոզիչներ, վարժապետներ ու նախաձեռնողիւր անդամներ եկեղեցւոյ : Գրեթէ ամէնքն ալ մեկնած են առանց հողերու արդիւնք ձեռք բերելու : Սակայն 1862ին Արապկերի միսիոնարներէն Մր. Բիչարտսըն կը սկսի հոս Աւետարանի ճշմարտութիւնը քարոզել : Գաղաքիս կեդրոնն ալ Հայաբնակ թաղի մը մէջ 100 ոսկինոց տուն մը գնելով 4-5 անդամներէ բաղկացեալ Աւետ. եկեղեցի մը կը հիմնարկէ : Անդամներուն թիւը կ'աւելնայ հակառակ ընդդիմութիւններու : 1862ին ձմեռը Մր. Բիչարտսըն իւր պղտիկ հօտին հաւանութեամբ Արապկերէ Պ. Մարտիրոս Կիրակոսեանը իւր վարժապետ կը կանչէ Բողոքականներու դպրոցին համար : Պ. Մարտիրոս հազիւ 5-6 ամիս դասախօսութիւն կ'ընէ, եւ ահա Խարբերդի մէջ միսիոնարաց ձեռամբ Աստուածաբանական դպրոց մը կը բացուի : Պ. Մարտիրոս Կիրակոսեան, կրօնքի նախաձեռնողիւր, քարոզչութեան տենչէն վառուած, կը թողու դասախօսութեան ասպարէզն եւ ժողովրդին հաւանութեամբ Խարբերդ երթալով աստուածաբանութիւն կ'ուսանի : Ութ ինը ամիսէն շրջանաւարտ ըլլալով իւր ընտանիքին հետ Մալաթիա կը վերադառնայ, այս անգամ իւրեւ քարոզիչ : Իւր համակերկի բնաւորութեամբ եւ մեղուաջան աշխատութեամբ շատերու սիրտն իրեն կը գրաւէ, եւ կրեք տարուան մէջ Աւետարանականներու թիւը 12-15 տունի կը բարձրացնէ Տէրօջը օգնութեամբ : Ժողովուրդն միսիոնարութիւն, տեսնելով անոր ջանքն ու աշխատանքը եւ զգալի յաջողութիւնը, եկեղեցւոյ հովիւ կը ձեռնադրեն զայն 1866 Մայիս 22ին : Այս առաջին ձեռնադրութիւնն է որ տեղի կ'ունենայ Մալաթիոյ մէջ : Խարբերդի Աւետ. միութեան գրեթէ բոլոր միսիոնարք եւ բնիկ երէցներ ու քարոզիչներ բազմութեամբ ներկայ կը գտնուին այս հանդէսին — Տր. Հուրիւր, Տր. Հ. Ն. Պարնըմ եւ Մր. Ալէն, բնիկներէն Պատ. Մ. Շմաւոնեան, Պատ. Մ. Սիրակոսեան, Պատ. Յ. Սիմոնեան եւ ուրիշներ : Ձեռնադրութիւնը յոյժ փառաւոր կ'ըլլայ, եւ նոյն տարին 51 Նոր անդամներ կ'աւելնան եկեղեցիին :

Մր. Բիչարտսընի գնած տունը մի քանի տարի թէ՛ դպրոցի եւ թէ՛ ժողովարանի գործածուելէ վերջ 1873ին սոյն բարի միսիոնարը դմբէթաւոր զեղեցիկ մատուռ մը կը կառուցանէ 200 ոսկի ծախքով, որուն չը ժողովուրդը, իսկ 3ը Պատ. միսիոնարք կու տան : Հոս չմոռնամ րանելու թէ եկեղեցին աճելու վրայ էր եւ անդամները գրեթէ 100ի կը մօտենային, շատերը քաղաքիս պատուաւոր ընտանիքներէն : Կրթական գործն ալ հողեւորի չափ

կը սկսի յառաջ երթալ: Ժողովուրդը Պատ. միսիոնարաց աջակցութեամբ երկսեռ վարժարան մը կը կառուցանէ երիցատունով մէկտեղ, որուն 250-300 ոսկի ծախք կ'երթայ, եւ այն ժամանակ եփարատի կարող սաներէն վարժապետներ ու վարժուհիներ կը բերուին: Այն ատենուան Բողոք. դպրոցի ղիրքն ու ծրագիրը փայլուն զիրք մը գրուած էր Հայ հասարակութեան առջեւ ինչպէս հիմա, եւ ուստի աշակերտաց եւ աշակերտուհեաց թիւը դարմանալի կերպով կ'աճի: Նոյն իսկ Լուս. ջոջեր իրենց դաւակներ դոճացուցիչ ամսականով Բողոք. վարժարանները կը զրկեն, Կը սկսի նաեւ կրօնական մեծ արթնութիւն մը: Բողոքականներու այս անակնկալ յաջողութիւնները չար նախանձի գրգռեց դրացի եկեղեցիները, եւ Սատանան սկսաւ իր էն վարպետ հնարքները գործածել:

1889ին Լուսաւորչականներուն եւ Բողոքականներուն միջեւ մեծ վէճ մը ծագեցաւ ապօրինաւոր պատկի մը առթիւ, որ երկու կողմին ալ շատ սուղի նստաւ, եւ 1882էն մինչեւ 1890 եկեղեցին գրեթէ ամուլ մնաց հակառակ ծերունի քարոզչին բուռն ջանքերուն: 1890էն մինչեւ 1892 Տէրօջը օգնութեամբ եկեղեցին դարձեալ կենդանութեան նշան ցոյց տուաւ: Բողոքականներու թիւը 100 տունի հասաւ եկեղեցւոյ 150 անդամով: 1892ին հրաւիրուեցաւ Այնթապի Կ. Թ. Գրէճի սաներէն Գրիգոր էֆ. Գրգեաշարեան իբրեւ դաստուր եւ իբրեւ քարոզչի օգնական: Սա հազիւ թէ մի քանի ամիսներ շարունակեց իւր պաշտօնը, եւ ահա 1893 Փետր. 17ին Մալաթիոյ աղետալի երկրաշարժը պատահեցաւ, որ քայքայեց թէ՛ ժողովարանը եւ թէ՛ երկսեռ վարժարանները: Ամբողջ 1½ տարի թէ՛ դպրոցներն եւ թէ՛ հոգեւոր պաշտամունք վրաններու տակ մնացին: Հազիւ թէ երկրաշարժի աւերիչ ազդեցութիւնը կը մոռցուի, եւ ահա ժամտախտը հասաւ մահ սխուղ ամէն կողմ: 1894ին Բողոքականները դարձեալ փառաւոր երկսեռ վարժարան մը հիմնարկեցին 600 ոսկի ծախքով, որուն փոքր մէկ մասը եկեղեցիէն, իսկ մնացած մասը Պատ. միսիոնարներէ եւ երկրաշարժի առթիւ զրկուած նպաստներէ հայթայթուեցաւ: Նոյն տարին ձեռնարկուեցաւ առաջինէն յոյժ փառաւոր եւ մեծկակ գմբէթաւոր ժողովարանի մը շինութեան: Հազիւ եկեղեցւոյ կղմինարները շարուած էին, եւ ահա այս չէնքն ալ զիպուածով հրոյ ճարակ եղաւ նորաչէն վարժարաններուն եւ երիցատան հետ: Յաջորդ տարին Ապրիլի մօտերը պզտիկ խրճիթ մը կառուցուեցաւ, որ ցարդ կը ծառայէ թէ՛ ժողովարանի, թէ՛ դպրոցի: 1899ին շինուեցաւ կոկիկ ա-

ռաջնորդարան մը եւ դաստաւուաց յատուկ սենեակ մը, որոնց ծախքը դարձեալ մեծ մասամբ Պատ. միսիոնարք հոգացին:

Պատ. Մ. Կիրակոսեանի ձեռնադրութենէն վերջ բնաւ պաշտօնեայի փոփոխութիւն եղած չէ մինչեւ 1902: Ահա այս պատկանելի եւ արեղարդ վաստակաւորը, ամբողջ 40 տարի յաջորդաբար նոյն եկեղեցւոյ մէջ հաւատարմաբար պաշտօնավարելէ եւ տարիներու բեռան տակ ճնշուելով մազն ու մօրուքը քարոզչութեան դժուարին լուծին տակ ձիւնի պէս ձերմկցնելէ ետեւ, այլեւս կամօլին կը հրաժարի իւր այնչափ սիրած եւ փայլայած հօտէն բոլորովին թափուր թողալ բեմը: Արդեօք աս աւելարդ ծերուկին ընթացքն ու յարատեւութիւնը դործնական դաս մը չէ՞ն կրնար բլլալ կարգ մը քարոզչներու եւ եկեղեցիներու, որոնք չէ թէ 40 տարի, այլ տարի մը իսկ չբոլորած՝ կը փոխուին ու կը փոխեն:

1902էն ի վեր թէպէտ բեմը թափուր մնացած է, սակայն ունեցած է այցելու քարոզիչներ, ինչպէս Ճ. Բ. Պրատուն եւ Միս Պուշ: Քարոզչի չգոյութեան պահուն ամպիտոնէն Կուռէլի քարոզարարը կը կարդացուէր սարկաւաղէն եւ երբեմն ալ տեղւոյս ազգապետ Համարձու էֆ. Բէշիլեան կ'առաջնորդէր պաշտօնին: 1903ին դարձեալ հոս եկան Մր. Պրատուն եւ Միս Պուշ: Եօթնեակի ժողովները շատ հոգեւոր եղան: Ժողովուրդը մեծ թուով աւելն ժողովի ներկայ դանուեցաւ իրիկուն եւ առտու: Յունիւ. 15ին Միս Պուշ եւ Մր. Պրատուն մեկնեցան Մալաթիոյ գէպի Խարբերդ Եփրատ Գրէճի նորեկ նախագահ Մր. Բիկսի հետ: Այնուհետեւ բեմը այս սողերը գրողին մնաց 7-8 շաբաթ: Մարտ 22ին ընդհանուր հաւանութեամբ Խարբերդի շրջիկ քարոզիչներէն վեր. Գաւմէ Ապրահատեան հրաւիրուեցաւ իբրեւ առժամանակեայ քարոզիչ 2-3 ամսուան համար:

Յիշեալ հոգեւոյդ, եռանդոտ եւ համակրելի երէցն, արդէն վաղուց մեղ ծանօթ էր իւր հոգեթով յոգուածներով, որ պարբերաբար իւրոյս կու գան Աւետիքէի մէջ: Վեր. Գաւմէի ժամանումէն սկսեալ ժողովրդեան թիւն զգալի կերպով շատցաւ: Առաջին օրէն իսկ ամէն իրիկուն եւ առաւօտ աղօթած ժողովներ եւ քարոզած ժողովներ հաստատեց: Կիրակի օրեր ժողովաւարանը շատ նեղ կու գայ, այնպէս որ ունկնդրաց շատերն կը ստիպուին դուրսը գաւիթը սպասել: Չատկի առթիւ Սբ. Հաղորդութեան Խորհուրդը կատարեցինք 3-400 հօգիներկայութեամբ:

ԽՈՍՐՈՎ Ա. ԱՐԵՐԱՅ

ՇԵՑԻՆԱԶԻԷ

Աւետարանականութիւնը վաղուց մուտ գտած է հոս: Ժողովարանին շինութեան թուականը գրուած կայ, 1865 է: Շատ քարոզիչներ ու վարժապետներ գործած են հոս եւ իրենց գործին արգիւնքը միայն 22 տուն եղած է: Բայց ցաւալի է ըսել որ ոմանք մեռան, ոմանք այլուր փոխադրեցին իրենց բնակութիւնը: Հին Բողոքականներէն կը մնայ միայն մէկ հոգի՝ Դաւիթ Մաթոյեան, միւսները բաղդատաբար դեռահասակ են: Շատեր կ'ըսէին, «Ա՛լ այս տեղի Բողոքականութիւնը անցաւ, ժողովարանն ալ պիտի փլի, եւն.», քայց այժմ ամօթահար եղան տեսնելով մեր շատէն քիչ յառաջդիմութիւնը: Արդարեւ շատ սակաւաթիւ ենք, սակայն Յիսուսի քաղցր խօսքը մեզ կը քաջալերէ, «Մի վախար, պզտիկ հօտ» 5-6 տարիներէ ի վեր քարոզիչ չունինք, ես անարժանաբար կը վարեմ քարոզիչ պաշտօնը, եւ Տէրը իւր այգիին մէջ կը գործէ: Մեծապէս չնորհակալ ենք Աստուծոյ մարդէն, Պատ. Գաւմէ Ապրահամեանէ, որ մեր պզտիկ հօտն այցելեց: Անոր աշխատութիւնը ապարդիւն չեղաւ, այսպէս ամէն հոգեւոր պաշտօնեայի աշխատութիւնը ապարդիւն չ'մնար:

Շէյխահաճի

գրեգոր Կ. ԿՐԳԻԿԱՆ

ԲԱՅ ՆԱՄԱԿ

Ա. Յովհաննէս էֆ. Պաշտօնէն

Աւետարանի վերջին երկու թիւերուն մէջ զպրօցական սաներուդ ուղղած երկու կտորներդ գիտալ հետաքրքրեցին իր Եփրատի սաներէն մէկը:

Ո՛րչափ երախտապարտ ենք ձեզի որ ամէն կարելի միջոց ի գործ կը դնէք. վերջին պատեհութենէն կ'օգտուիք նոր հրահանգ մը, նոր քաջալերական մը տալու ձեր հաւատարիմ սաներուն: Ձեր սաները միշտ երախտապարտ են եւ զայս պիտի ապացուցանեն, տէր, իրենց բարի կեանքովը: Ուրիշներ ինչ կ'ուզեն՝ թող խորհին այդ հաստատութեան վրայ: Մեզի համար նուիրական է ան: Բնադատներ թող իրենց աչքերը չորս բացած անոր վրայ պակասութիւն տեսնել ջանան: Բայց Եփրատ Գոյէճ միշտ բարձր պիտի մնայ եւ այն թուք ու մուրը որ իրեն կը նետուի, առանց հոն հետք մը թողելու, նետողին երեսին պիտի դառնայ: Մեծ է Եփրատ Գոյէճը եւ մարդ չկրնար ուրանալ հազարաւոր այն կրթական բարիքները, որոնք խարքերդիցէն դատ կը վայելն գրեթէ բոլոր շրջակայ գաւառները առանց բացառութեան: Այդ նուիրական հաստատութեան առատ արգասաբերութեան պատճառաւ է որ շատ աժան եղած է կրթութիւնը, այնչափ աժան որ մատչելի եղած է հեռաւոր անկիւններու մէջ:

Հոն լեռան բարձունքին վրայ հաստատուած այդ

կրթական փարոսն է որ լուսաւորած է մինչեւ իր հորիզոնը, եւ անկէ ալ անդին թափանցած է՝ գիտութեան լոյսը տանելու վերջին ծմակին մէջ: Թող շատեր անտես ընեն այն բոլոր իմացական բարիքները զոր իրենք եւ իրենց հայրերը վայելած են, թող շատեր ուրանան այն լոյսը որ զիրենք խոտոր ճամբէն շտկած է, վերջապէս ուրիշներ ինչ կ'ըսեն թող ըսեն Եփրատին համար, մէնչքե՛ն չ'ըսուի:

Մենք, իբր ձեր սաները, ձեր պատկերը պիտի կրենք մերձակառնելուն վրայ: Ամէն միջավայրի մէջ պիտի ջանանք փայլեցնել այն բոլոր բարոյական եւ հոգեւոր գաղափարները եւ սկզբունքները զոր մեր մէջ մշակած էք, թէեւ մեր շուրջը գոնուողներու անուշ չգայ, թէեւ կարգ մը իմաստակ յաւակնողներ չհաւնին, թէեւ վարկաբեկ անձնաւորութիւններ մուր քսել աշխատին մեր ճակատը՝ սին կիրք մը գոհացնելու անսուրբ փառասիրութեամբ:

Մենք միշտ պիտի աշխատինք որ մեր սրբավայրին եւ անոր բոլոր կղերներուն պատիւը բարձր մնայ եւ շատ բան պիտի գոհենք պաշտպանելու մեր բարոյական ծնողը: Անշուշտ մեզի հետ դուք ալ պիտի ցաւիք, երբ լսէք կամ տեսնէք կարգ մը մարդեր, որոնք մոռնալով իրենց մայր կրթարանը, որ երկար տարիներ զիրենք սնուցած է, անաղին բերաններով կը հայհոյեն անոր, եթէ ոչ ուղղակի խօսքով գոնէ դորձքով: Այո, ձեր սաներուն ջանքը եղած է միշտ պատիւ բերել ձեզի: Արդարեւ, երբ ոեւէ մէկու համեստութիւնը չգիտութեան կը վերադառնայ, երբ մեր գոյէճի շրջանաւարտին լրջութիւնը եւ խոհունութիւնը անգիտութեան կը վերադառնայ, երբ ինքզինքը, իր գլուխը, իր տեսութիւնները եւ վերջապէս իր բոլոր իսկութիւնը երեւան չդնեն, երբ ամէն տեղ ամէն խնդրոյ վրայ իր գաղափարը չյայտնեն եւ կարգ մը սնամէջ գանկով շարլաթաններու պէս իր բոլոր գիտութիւնը երեւան չհանեն, կը խորհուի թէ գանկը պարագայ է եւ ինք ալ տղայ: Չեմ գիտեր ինչո՞ւ Եփրատ Գոյէճի բոլոր աշակերտները զիրենք ծախելու արհեստէն չեն հասկնար քիչ մը: Մենք շատ կը սպասենք ձեր հոգեշունչ տողերուն: Դուք ալ անշուշտ մեր անկախութիւնը ի դերեւ չպիտի հանէք, դուք որ խօսելու եւ խրատելու, խրատելու եւ պակասութիւններ մատնանիչ ընելու անկեղծութիւնը ունիք, ձեր փորձառութենէն էջեր պատմեցէք, որոնք մեր կեանքը պիտի համեմեն: Վերջապէս դուք որ մասնաւոր գուրգուրանք մը, սէր մը կը տածէք հանդէպ մեր, ձեր հեռատեսի բոլոր նախագուշակութիւննովը բարոյապէս օգնեցէք մեզի որ պէտք ունինք:

Ընդունեցէք շնորհակալութիւններս եւ յարգանքներս:

Տիրապէքի

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅՈՎԿԻՄԵԱՆ

Քրիստ. Ե. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 8ին (Ը. Թ.) ի Բէսթ, Գումգափու: Խորհրդածութեան նիւթն է Մատ. Ի. 2. 75:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք . Վեն . Սուլթանը երեքշաբթի առաւօտ հեռագրով Ձարը շնորհաւորեց անոր ծննդեան տարեդարձին առիթով : Ձարն ալ հեռագրով իր շնորհակալութիւններն յայտնեց Ն . Կ . Վենափառութեան : — Գերմանական զեռպան Պառոն Մարշալ ֆոն Պիպերշթայն անցեալ ուրբաթ Վեն . Սուլթանին ներկայանալով շնորհակալութիւն յայտնեց իր հիւանդութեան միջոցին Ն . Կ . Վենափառութեան կողմէ ցոյց տրուած հոգածութեան համար , եւ Գերմանիա ուղեւորելուն առիթով հրաժեշտ առաւ : Դեսպանը երեքշաբթի մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս : — Հէլէքէի Կայս . գործարանին մօտերը կերպասի եւ շայագի պատրաստութեան յատուկ գործարանին շինութիւնն աւարտած է եւ ի մօտոյ մեքենաները պիտի զետեղուին : — Յատկապէս պատրաստելի բիւրեղեայ խողովակներով թաշտէյնի ջուրը եւ նոյնօրինակ մաքուր ջուրեր իրենց ակերէն Իւսկիւտարի մէջ շինելի աւազան մը բերելու արտօնութիւն խնդրուած է եւ արտօնագրին յատուկ պայմանագրութիւնն ալ Հանրօգուտ գործերու նախարարութեան մատուցուած : — Մնայուն յանձնաժողովի մը պիտի յանձնուի թաթաւլայի եւ չրջակայից ջուրի ակերը նորոգելու եւ ջուրը Գասըմիաշայի եւ Զէյմէմէյտանի կողմերն ալ հոսեցնելու գործը : — Զէյթունսրունուի Կայս . գործարանին մէջ փամփուշտի շինութեան բոլոր ատաղձները եւ մեքենաները պատրաստուած են եւ օրը 50,000 մալդէրեան փամփուշտ կը շինուի : — Բ . Դրան իրաւագէտ խորհրդական Դարրիէլ էֆ . Նորատունկեանի ականակուռ Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհուեցաւ , Հայոց Կրօն . ժողովի ատենապետ Գրիգորիս եւ Վահրամ արքեպիսկոպոսներուն ալ երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ :

Բաբէլի Նահանգներ . Յուլիէ Յոյնսն կը գրէ թէ այլեւս Կայս . այս Նահանգներուն մէջ աւազակի հետք չկայ : — Նայէ Ֆրայէ Փրէսէ կը գրէ . «Պիւլկրատէ հասած լուրերու համաձայն» բոլոր խռովարարները ցիրուցան եղած են ք — Յունական կառավարութիւնը , որ հրամայած էր հսկել Յունաստանի Պոլկարներուն եւ ձերբակալել աւազակներու հետ հաղորդակցութեան մէջ գտնուողները , որոշեց արաքսել այն Պուլկարները , որոնք օտար երկրի մէջ աւազակութիւն եւ ոճրագործութիւն ընելէ ետեւ Յունաստան ապաստանած են :

Պալատ . Ֆերտինանտ իշխանը պահանջեց որ Մ : Բատէլ հրաժարի նախարարութենէն : Նախարարութիւնն ալ ամբողջովին հրաժարական տուաւ : Նոր նախարարութիւնը կազմուեցաւ Զօր . փեթրովի վարչապետութեամբ : — Պորիս իշխանին ծննդեան տարեդարձին առիթով Ձարը եւ Ֆերտինանտ իշխանը հեռագիրներ փոխանակեցին : Ձարը սապէս հեռագրեց . «Խնդրեմ , շնորհաւորութիւններս ընդունեցէ՛ք սիրելի սանիս , Պորիս իշխանի , ծննդեան տարեդարձին առիթով ք Ֆերտինանտ իշխանին հրամանով պահակներ կը չըջին Սոֆիայի փողոցներուն մէջ : — Պուլկար ոստիկաններ 11 անձ ձերբակալեցին , որոնք կը պատրաստուէին սահմանազրուխն անցնիլ :

Ուրէշ Նահանգներ . Պաղտատի կուսակալի փոխանորդ Անմէտ Ֆէյզի փաշայի ազամանդակուռ Օսմանիյէ պատուանշան շնորհուեցաւ : — Պաղտատի երկաթուղին Գոնեա-Էրէյլի մասին շինութեան հարկաւոր դրամադուլը պատրաստուած է : — Ապրիլ ամսոյ մէջ Այտընի կուսակալութեան ոչ մէկ կողմը անձրեւեց : Այս պատճառով բարձրացաւ ալիւրին գինը եւ Իզմիրի մէջ հացին գինը 5 փաքա վրայ դրաւ : — Մահմէտ Բէուֆ պէյ 61 տարեոյ պայմանաժամով արտօնութիւն ստացաւ Պրուսայի կուսակալութեան Սուսըզըրը գետը իր բերանէն մինչեւ Մէնտիսոր , Ափուրնիա լիճը , Ալվապատ եւ Բէրմասթի գետերը նաւարկելի վիճակի մը բերելու , նաւաձգութեան դրութեամբ հարկ եղած թուով չողենաւեր , նաւակամուրջներ , եւն . բանեցնելով ամէն տեսակ փոխադրութիւններ կատարելու եւ նոյն լիճերուն ու գետերուն եզրերը տեղ տեղ նաւամատոյցներ , ամբարներ , եւն . շինելու : — Այս շաբթու Էրզրումի կուսակալութեան պաշտօնաթերթը Մալազկերտի կողմերը պատահած երկրաշարժին սոսկալի մէկ նկարագրութիւնն ըրաւ : Ապրիլ 29-30 թ գիշերը ժամը 7 ձին թեթեւ ցնցում դգացուած է Էրզրումի , Նամաբէվանի եւ Խնուսի մէջ , Միւսուրն ժամանակ Պիթլիսի կուսակալութեան մէջ սաստիկ երկրաշարժ տեղի ունեցած է ընդարձակ շրջանակի մը մէջ , կեդրոնը Մալազկերտ ըլլալով , Պաթնոս եւ Սիւիքի գիւղախմբերուն մէջ շատ գիւղեր կործանած են եւ քնակիչներէն շատեր փլատակներու տակ մնացած : Կեանքի կորուստը 2,000 կը հաշուուի Կայս . կառավարութեան ջանքերուն շնորհիւ , չըջակայ գիւղերէն մարդիկ բերուած եւ փլատակներու տակ մնացածներէն ողջերը ըստ կարելւոյն հանուած են , անոնց ալ որոնց տունները եւ արմաթքները փճացած են՝ առատ նպաստներ բաշխուած են :

Այլապէս . որոնց որ հարկ է՝ ծանուցուեցաւ թէ պէտք է ըստ օրինի կրկնապատիկ ծախք պահանջել այնպիսիներէ, որոնք Թուրքիա կու գան առանց իրենց անցագիրները վաւերացնել տալու Օսմանեան հիւպատոսներուն : — Փարիզեան թերթեր կ'ըսեն թէ զրական ամէնէն օգտակար երկերէն առաջինին յատկացուած Նոպէլեան մրցանակը Կ. պոլսոյ Պարսկական դեսպան Միրզա Րիզա Խանի պիտի տրուի ի վարձ անոր մէկ ոտանաւորին , որ Եւրոպայի մէջ 17 լեզուի թարգմանուած եւ յոյժ շատ դնահատուած է : — Եգիպտական լրագիրներէ կ'իմացուի թէ ձէպէլ իւր Զէհէպ լեռան վրայ ոսկեհանք գտնուած է իրօք եւ ճարտարագէտներ զրկուած են հոն : — Փորթ Սայիտէ ժամանողներու դէմ հաստատուած բժշկական քննութիւնը ջնջուեցաւ : — Կայս. կառավարութիւնն հրաւիրուեցաւ պատուիրակ զրկել Փարիզի մէջ գումարելի Առողջապահական համաժողովին : — Պետական Խորհուրդը որոշեց այսուհետեւ գործաթուղթ փակցնել Րէժիի եւ Թէնպէքի թղթատարական ծրարներուն , որոնց գործաթուղթ չէր փակցուեր մինչեւ ցարդ : — Երկրագործական Դրամատունը ինչ ինչ տնօրինութիւններ ըրաւ ժողովրդին ամէն տեսակ դիւրութիւններ ընծայելու նպատակով : — Կայս. Բժշկական Վարժարանի տեսչութիւնը , նկատելով որ գաւառային թաղապետական բժիշկներն անմիջապէս պաշտօնանկ կ'ըլլան ոեւէ դանգաթի կամ ամբաստանութեան հետեւանքով , մինչդեռ առողջապահական պաշտօնեաներ ընտրելու եւ պաշտօնանկ ընելու իրաւասութիւնը Քաղաքային Բժշկական Վարժարանին կը պատկանի , ուր որ պէտք է՝ ծանուց թէ այսուհետեւ հարկ է թաղապետական բժիշկներու դէմ ծագած խնդիրները նախ Բժշկական Ժողովին ներկայացնել եւ անոր որոշման օպասել : — Ջեռնհաս վարչութիւնը , թղթատարական եւ հեռագրական գործառնութիւններն աւելի եւս ընդարձակելու մտօք կարգ մը որոշումներ տուաւ եւ վաւերացման համար զանոնք բարձրագոյն իշխանութեան ներկայացուց : — Թղթատարական եւ հեռագրական վարչութեան ամբարէն տեսուչներու զրկուած դոյքերու այն մասը որ վաւերագրերու չհամապատասխանել պիտի չընդունուի , եւ արժողութիւնը պիտի գանձուի անոնցմէ , որոնք այդ թերութեան պատճառ եղած են : — Հաղարէ աւելի Յոյներ , որոնց մէջ կը գտնուին 150 օպայ , առաջարկած են Օսմ. ծառայութեան մէջ մտնել Պուլկար աւաղակախումբերն հալածելու եւ զսպելու համար :

Հայ Լոսն . Ժող. Ամենայն Հայոց Հայրապետը

Կիրիկիոյ Կաթողիկոս Տ. Տ. Սահակ Խաչատեանի օծման առիթով շնորհաւորական շրանսերէն հեռագիր մը զրկեց : Կիրիկիոյ Կաթողիկոսն ալ շրանսերէն հեռագրով մը շնորհակալութիւն յայտնեց Ն. Ս. Օծութեան : — Կ'ըսուի թէ Կիրիկիոյ Կաթողիկոսը քանի մը շաբթուան մէջ մայրավանքին դործերը կարգի դնելով մայրաքաղաքս պիտի գայ իր հաւատարմական զգացումները եւ շնորհակալութիւնները յայտնել յոտս Վեհ. Սուրբանին : — Իզմիրի առաջնորդ Տ. Մելքիսեղեկ Մուրատեանց , իր յաջորդին անուանումէն ետքը , էջմիածնի Կաթողիկոսին մասնաւոր հրաւիրմամբ էջմիածին պիտի երթայ եւ հոն պիտի մնայ ցկեանս : — Բէշլեքէն , ըսելէ ետեւ թէ Բերայի Հայ Ժողովրդին մէջ շատ ընդհանրացած է խաղամոլութեան ախտը , սաստիկ կը պախարակէ այդ վատ սովորութիւնը եւ իրաւամբ : — Բուլբրթ Գոլէճի Հայ աշակերտները Երամեան վարժարանի համար 3 ոսկի հանգանակելով Վան զրկեցին : — Մաղաղկերտի աղէտէն Հայերու կորուստն է 430 տուն կործանած եւ 733 հոգի փլատակներու տակ մնացած՝ առանց հաշուելու մնած արջանները :

Հայ Ա. Ե. Ժող. Խարբերդի Բողոք . Եկեղեցիին շինութեան Կայս. բարեհաճ հրամանագիրն ելած ըլլալով ամսոյս Յին մասնաւոր հանդէսով կատարուած է անոր հիմնարկէքի արարողութիւնը եւ այդ առիթով աղօթքներ մատուցուած են Ն. Կ. Վեհափառութեան արեւշատութեան համար : — Իզմիրի եկեղեցին իր արդի քարոզչին , Փառնակ էֆ. Խաքէնտէրեանի , հրաւէր ուղղած է հովուական պաշտօն ստանձնել , Փառնակ էֆ. ալ այդ հրաւէրն ընդունած է : Այս տարի յարմար առիթով մը պիտի կատարուի անոր ձեռնադրութիւնը : — Հայկազուն էֆ. Թապիպեան , յաջող քննութիւն մը տալով , ատամնաբոյժի վկայական ստացաւ Կայս. Բժշկական Վարժարանէն :

Յոյն Ժող. Հանգուցեալ Զողրաֆոս Էֆ. ժառանգորդներուն դէմ , որոնք հանգուցեային կողմէ Յոյն բարեսիրական հաստատութիւններու կտակուած 27,000 ոսկին տալ չեն ուզեր , Պատրիարքարանը դատ բացաւ : Դատաւարութիւնն օկուա Բերայի Պատժական դատարանին մէջ :

ԴՐԱՄԱԿԱՆ (Մայիս 8/21)			
Գոնստիտէ			33
Բումէլիի Երկաթուղի			123 50
ԴՐԱՄՔ, Օսմ. ոսկին 100ֆ			
Մէճիսիյէ	108 04	Նարոլէն	87 21
Նոր մէթալիք	405	Գրիմից	51 05
Մանր արծաթ	404 40	Անդր. ոսկի	109 37
Ռուսիոյ ըսլ	90	Մանէթ թղթ .	8 63

ԱՐՏԱՔԻՆ

Մէջ Բէրդաշիւ . Տեղային հեռագրական գործակալութեան մը անցեալ շաբթուան սա լուրը թէ Մր. Պալֆուր Լորտութեան աստիճան պիտի ընդունի եւ Մր. Չէյմպըրլէն կուսակցական պաշտօն պիտի վարէ Երեսփ. Ժողովին մէջ՝ չհաստատուեցաւ Անդղիական թերթերէն . — Էտուրրա թագաւորը եւ Ալեքսանտրա թագուհին անցեալ շաբթու Սկովտիա գացին : Երկուշաբթի առաւօտ Լոնտոնէ մեկնեցան եւ Էտինպուրկ ժամանեցին նոյն իրիկուն : Սթանֆորտ չհափաղանցեր բնաւ երբ կ'ըսէ թէ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ ոչ մէկ քաղաք կարող է տեսարան մը պարզել աւելի ուշագրաւ եւ նկարագրել քան զայն որ պարզուեցաւ թագաւորին ու թագուհիին ժամանման պահուն : Արգարեւ Էտինպուրկ աշխարհի ամէնէն հրապուրիչ եւ շահեկան քաղաքներէն մին է եւ իր գրական նշանաւոր դիրքին պատճառով արդի ժամանակներու Աթէնքը կը կոչուի : Թագաւորին ընդ առաջ ելան Լորտ Քաղաքապետը եւ քաղաքին բարձրաստիճան պաշտօնէութիւնը եւ Ն. Վեհափառութեան յանձնեցին քաղաքին բանալիները : Թագաւորը զանոնք եւ զարձուց՝ ըսելով, «Համարուած եմ թէ չեն կրնար ասոնք աւելի յարմար ձեռաց մէջ գտնուիլ քան իմ սիրելի Էտինպուրկ քաղաքին Լորտ Քաղաքապետին եւ անոր բարձր պաշտօնէութեան ձեռաց մէջ» : Այս թագաւորը եւ թագուհին իրենց կառքը մտան եւ իրենց հետեւորդներուն հետ անցան բաղմամարդ փողոցներէն եւ գացին Տէլքիթ, վեցուկէս մղոն հեռու, եւ հոն Պըքլիսի դքսին հիւր եղան : Յաջորդ օրը կատարով Էտինպուրկ երթալով պաշտօնական ընդունելութեան ձեռնարկեցին Հոլիւուտի պալատան մէջ, որ Սկովտիոյ թագաւորներուն վաղեմի պալատն է : Երեք քառօրէ դարէ ի վեր ոչ մէկ վեհապետ այդ վաղեմի հաստատութեան մէջ իր հպատակներուն մեծարանքները ընդունած էր : Սկովտիոյ պետական եկեղեցւոյ կղերականութիւնը, քաղաքին տեղային իշխանութիւնը եւ համալսարանին ուսուցչական մարմինը ուղերձներ մատուցին, որոնց իւրաքանչիւրին ալ յարմար պատասխաններ տուաւ Ն. Վեհափառութիւնը : Չորեքշաբթի հանրային տօնի օր եղաւ : Թագաւորը եւ թագուհին նոյն օր դղեակն այցելեցին եւ թագաւորը չքաղաքամեր չնորհեց Հարաւային Ափրիկէի մէջ մեծ կորուստ կրող Սեւ Պահակազնդին ողջ անդամներուն : Այցելեց նաեւ Սէյնթ Ճոյլզի մայր եկեղեցին եւ մեծ նոր հիւանդանոցին բացման հանդէսին ներկայ եղաւ : Հինգշաբթի թագաւորը եւ

Թագուհին Կլաքքո գացին, եւ օդին աննպաստ ըլլալուն հակառակ նոյնեւեման խանդավառութեամբ ողջունուեցան : Թագաւորը հիմնաքարը դրաւ բաղմարուեստեան գոլէճի մը, որ Մեծ Բրիտանիոյ մէջ ամէնէն մեծը պիտի ըլլայ : Ուրբաթ թագուհին հետ Լոնտոն վերադարձաւ : — Փրէսթընի մէջ երեսփոխանական ընտրութիւն մը կատարուեցաւ եւ կառավարական ընտրելին յաջողեցաւ աւելի քան 2,000 քուէի մեծամասնութեամբ : — Անցեալ ուրբաթ Ուէյլսի իշխանը Հարաւային Լոնտոնի մէջ երկկտրաչարժ հանրակառքի գծի մը բացումը կատարեց, յետոյ առաջին հանրակառքը նստելով գործաւորներու յատուկ տաղաւարներէն մէկընին այցելեց : — Կ'ըսուի թէ Էտուրրա թագաւորը Յուլիսի վերջերը կամ Օգոստոսի սկիզբները Չարին այցելութիւն պիտի տայ :

Ֆրանս . Երեքշաբթի գումարեցաւ Խորհրդարանը եւ, զրոյցի մը համաձայն, Կառավարութիւնը անմիջապէս Երեսփ. Ժողովին պիտի յանձնարարէ խմբովին մերժել կրօնական 400 իգական միաբանութիւններու արտօնագրի վերաբերեալ աղերսագիրները : Այս միաբանութիւններուն մեծամասնութիւնը կրթական գործով կը զբաղին : Ունին 2,000 դպրոց 100,000 աշակերտով : Այսպէս փակուած դպրոցներուն տեղ թաղապետութիւնները կամ դպրոց պիտի չինեն, կամ չենք պիտի վարձեն : Կը կարծուի թէ անոնք այսպէս պիտի չընեն, վասն զի օրէնքը իրենց տասը տարի պայմանաժամ կու տայ միաբանական դպրոցներուն տեղը լեցնելու համար : Դարձեալ, փակուած դպրոցներուն մեծագոյն մասը այնպիսի չրջանակներու մէջ կը գտնուին, ուր բնակիչները աղքատ են կամ դպրոցներու աշխարհականացման հակառակ : Կը կարծուի թէ հաւանօրէն Կառավարութիւնը Խորհրդարանէն վարկ պիտի խնդրէ հարկ եղած թուով դպրոցի շէնքեր հայթայթելու համար եւ թէ 50-60 միլիոն ֆրանք պիտի պահանջուի : Վերոյիշեալ 400 աղերսագիրներէն զատ, արդէն իսկ արտօնուած միաբանութիւններ արտօնութիւն խնդրած են իրենց մասնաճիւղ հաստատութիւններուն համար, որոնց թիւն է 9,000 եւ որոնց 6,000ը կրթական են : — Ըստ Թաւի, Սթ. Փիթըրսպուրկի քաղաքապետութիւնը Փարիզի, Թուլոնի, Րէնզի, Շէրպուրի եւ Վերսայի քաղաքապետներն հրաւիրած է ներկայ գտնուիլ քաղաքին հիմնարկութեան 200ամեակի յառաջիկայ հանդէսին : Ֆրանսական քաղաքապետները Չարէն պիտի ընդունուին : — Թաթառ մը մեծ աւեր գործեց Մատակասքարի մէջ, կործանելով Թամաթաւ քաղաքին այն ամբողջ թաղը,

որ տեղացիներուն կեդրոնն է, եւ շատ մը կամուրջներու կործանմամբ հաղորդակցութիւնները խզելով: Մատակարարի կառավարիչը կզդին բնակչութիւնն աւելցնելու նպատակով բազմաշամ ընտանիքներու յատուկ մրցանակներ հաստատած է: Առաջին երկու մրցանակները երկու ընկի կիներ առին, որոնց իւրաքանչիւրը 17 զաւակ ունի ողջ: — Մ. Լըպոտի ուրիշ փորձ մը ըրաւ իր ղեկավարելի օդապարիկով: Ուժգին հովի մը դէմ 25 վայրկեանէն 12 հազարամետր ճամբայ կտրեց եւ զանազան ուղղութիւններով գնաց եկաւ յաջողութեամբ:

Ռուսիա. Կ'ըսուի թէ Նիու-չուանկ եկող եւ քաղաքը վերստին գրաւող զօրքերը թերակզիին հարաւային մէկ կայանը կ'երթային եւ միայն հանգիստ առնելու համար մտան ամբողջութիւններուն մէջ: Փեքինի Ռուսական գործակատարը զեկոյց մը հրատարակեց թէ Մանչուրիա բաց է օտար վաճառականութեան առջեւ, եւ թէ այլեւս անցագրի պէտք չկայ: Ռուս թերթեր կ'ըսեն թէ Ռուսիա պատրաստ է ամբողջովին թողուլ զՄանչուրիա եւ միայն կը պապսէ որ գոհացուցիչ երաշխաւորութիւններ ընդունի իր երկաթուղիին կատարեալ ապահովութեան համար: — Սիպերիական երկաթուղիին իւրաքանչիւր վերսթին համար 85,000 ռուպլ ծախք եղաւ, եւ որովհետեւ գծին ամբողջ երկայնութիւնն է 5,628 վերսթ, չինութեան համագումար ծախքն եղած է 478,380,000 ռուպլ: Մանչուրիական գծին իւրաքանչիւր վերսթին ծախքն էր 152,000 ռուպլ, թէպէտ չինութեան համար բոնուեցան 2 չինացի աժան գործաւորներ, ատաղճը անմաքս բերուեցաւ Ամերիկայէ եւ ճամբուն մեծ մասն ալ հարթ դաշտերէ կ'անցնի: Երկու երկաթուղիներուն համագումար ծախքն է 829 միլիոն ռուպլ: — Անդրկասպեան Կովկասու թէճէնտ գետին յորդմամբ կատարեալ եղաւ փճացումը նա հանգի մը, որ արդէն կը տառապէր քանի մը գէշ հունձքերու իրարու յաջորդելէն եւ մարախներու երեսէն: Ահաւոր սղութեան մը երկիւղ կայ եւ կ'ըսուի թէ քնակիչները արդէն իսկ առուոյտով անանիւ ստիպուած են:

Գերմանիա. Կայսրը Մէցայցեկեց Մայիս 14ին եւ ներկայ եղաւ Կաթոլիկ մայր եկեղեցիին նորաշէն մուտքին բացման հանդէսին: Եպիսկոպոսին խօսելու միջոցին Կայսրը ճարտարապետական գլուխ գործոց անուանեց այս մուտքը, Պապական ներկայացուցչին ալ ներկայութիւնը՝ պատիւ մը եպիսկոպոսական թեմին եւ Լոռէնի գաւառին: Սապէս վերջացուց իր ուղերձը. «Թող բարեպաշտ Քրիստոնեա-

ներ եւ ճշմարիտ Գերման հպատակներ անցնին այս դռներէն պաշտել զԱստուած» Ն. Վեհափառութիւնը Կարմիր Արծուի մեծ խաչը շնորհեց Պապական նուիրակին եւ նոյն պատուանշանին երկրորդ կարգը Բէռլինի Ֆիշլըր արքեպիսկոպոսին: — Պրէմէնի եւ Համպուրկի շոգենաւային եօթն ընկերութիւններու համագումար զրամադուխն էր 1897ին սկիզբը 104,500,000 մարք, իսկ այժմ է 264,250,000 մարք: Մեծագոյն երկու ընկերութիւններն են Հիւսիսային Գերմանական Լոյտ, որու շոգենաւերը Պրէմէնէ կը մեկնին, եւ Համպուրկ-Ամերիկեանը, որոնք 100,000,000 տկան մարք զրամադուխ ունին: — Փոցտամի Կայս. պալատան մէջ քանի մը վարագոյրներ եւ կարգ մը կահեր այրեցան: — Պերլինի Բժշկական Ընկերութեան մէկ գումարման մէջ անցեալ շաբթու երկու բժիշկներ գրութիւններ կարդացին հիւժախտի նոր դեղի մը վրայ, որ «Սանոսին» կը կոչուի: Այս բժիշկները կ'ըսեն թէ այս դեղը կը դադրեցնէ հազը, տենդը եւ զիւերային քրտինքը եւ կ'աւելցնէ մարմինն ծանրութիւնը: Կ'ըսեն թէ կրնան անով կասեցնել արտին ընթացքը նոյն իսկ իր յառաջացեալ աստիճաններուն մէջ:

Ամերիկա. Անցեալ շաբթու ի Սան Ֆրանսիսքո խաղաղականի Բրիտանական նաւաւարին հրամանատարը Նախագահ Րոզէվելթի ներկայացաւ եւ էտուրտ թագաւորին բարեմաղթութիւններն հաղորդեց: — Մր. Քլիվլընտ, որ արդէն երկու անգամ պաշտօնավարած է իրրեւ Նախագահ, միւսանգամ կը յիշուի իրրեւ Ռաւկափորականներու ընտրելի: Նախագահ Րոզէվելթ բանախօսութեամբ մը ցաւ յայտնեց ընկի Ամերիկեան ընտանիքներու մէջ ծնունդներու նուագութեան համար: Ասոր ի տես կազմուած է Ամերիկեան Մայրերու Ծննդաբերութեան Ապահովագրական Ընկերութիւն» մը, որ ողջ զաւակ մը ծնող մայրերու գումար մը կը վճարէ իրենց հիւանդութեան միջոցին:

Այլապէ. Ֆրանց Եռդէֆ Կայսրը Պուտափէշթի մէջ է եւ անցեալ չորեքշաբթի եւ հինգշաբթի իրիկունները Հունգարիոյ աղետականները մեծ հանգէս սարքեցին Դանուբի վրայ բարեսիրական հաստատութիւններու ի նպաստ: Գետեղերը եւ պալատները լուսաւառուեցան 1,500,000 երկտարախն լամպարներով եւ ճրագներով եւ շատ հրախաղութիւն եղաւ: Երբ Թագաւոր-Կայսրը եղաւ լուսավառութիւնները դիտել, 20,000 տղայք երգերով ողջունեցին զայն:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅԱՐ ԳՅՈՒՅՈՒՆ

Ֆինանսըլար Եօգուչու Ամերիկացի խան